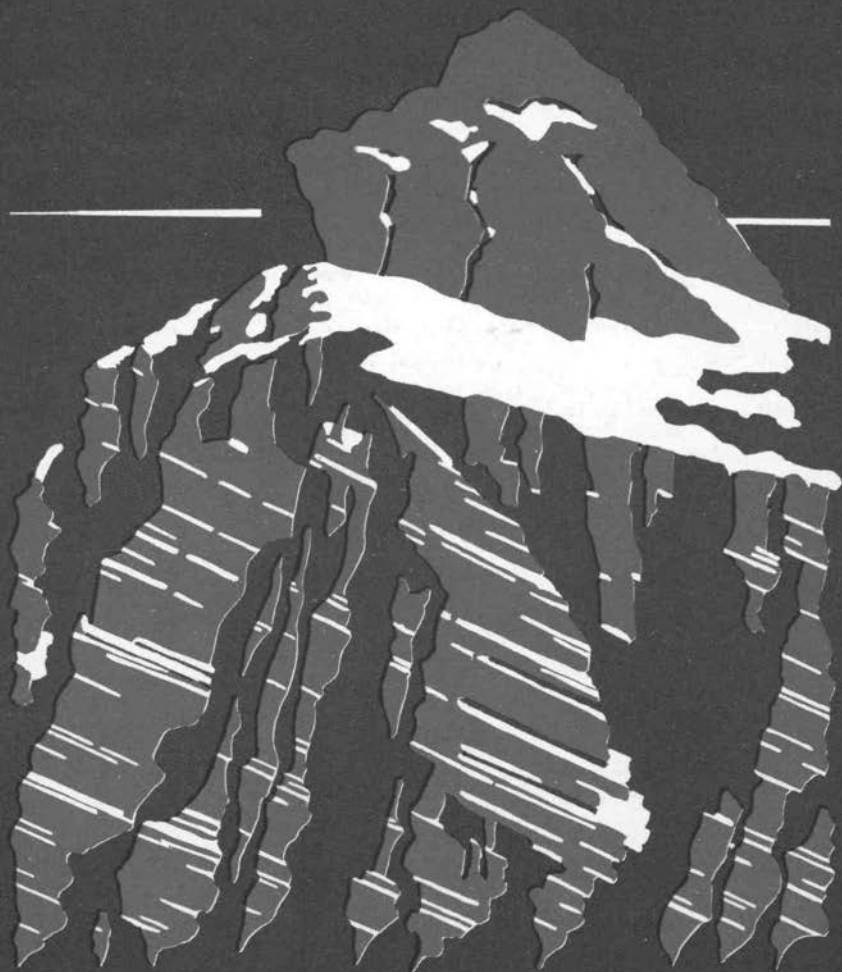

Poštna plačila v gotovini

DROFENIK

PLANINSKI VESTNIK

LETO 1934 ★ ŠTEV. 2

Za sportne čevlje!

Schmoll-Gumitran mast za usnje

(rumena in črna)

Konzervira in napravi usnje nepremočljivo! Že desetletja je v uporabi izkušenih sportnikov v inozemstvu. Pazite na ponarejanja in zahtevajte v vseh sportnih in mešanih trgovinah izrecno le

Schmoll-Gumitran

Kaj nudijo **Schmoll-ove** maže za smuči?

1. Kljub prvovrstni kvaliteti so poceni in stanejo komaj polovico toliko, kakor norveške maže, dasi jih po svojem učinku v vsakem oziru dosegaajo.
2. Idealne so za smuk in za vzpon.
3. Omogočajo lahko in snažno mazanje in so štedljive pri uporabi.
4. Ne zamažejo niti rok niti obleke.
5. Nimajo onega ostrega duha, ki ga razširjajo druge vrste maž.
6. Sestavina Schmollovih maž je rezultat nešteti poskusov najboljših smučarskih mojstrov.

Poskusite!

SCHMOLL maža za smuk
SCHMOLL maža za vzpon

SCHMOLL temeljna maža
SCHMOLL splošna maža

Dobite jo v vsaki sportni trgovini!

Planinci in smučarji!

Pri sportu v planinah

se obvarujete solčnih opeklin na ledenikih in v snegu, če nadrgnete temeljito vsa svetlobi in zraku izpostavljena mesta Vašega telesa še pred nastopom ture z

NIVEA-CREME ali OLJE

in če to med izletom po potrebi ponovite. Na ta način ščitite obnem Vašo kožo pred neugodnimi, vremenskimi vplivi, da ne postane raskava in da ne poka. Pridobite si pa prekrasno brončasto polt, s katero se tako radi vrnete z zimskega

sporta domov. Ni drugih sredstev za nego kože, ki bi vsebovala koži sorodni eucerit in zategadelj se Nivea-Creme in Nivea-Olje ne dajo nadomestiti.

Nivea-Creme: Din 5.50 do 24.—, Nivea-olje: Din 27.—, 36.—

Jugosl. P. Beiersdorf & Co. d. z o. z.
Maribor

Dobi se v vsaki drogeriji ali lekarni

ŽEPNI

PLANINSKI KOLEDAR 1934

je izdal Savez Planinskih Društev Kraljevine Jugoslavije, vezanega v platno, dimenzije 9×14 cm, v obsegu 150 strani. Bogata vsebina nudi turistu točno orijentacijo o naši planinski organizaciji v državi, kakor tudi v slovanskih in sploh državah, ki pripadajo Asocijaciji Slovanskih Planinskih Društev in Mednarodni Alpinistični Federaciji. Poleg raznih navodil o železniških olajšavah, obmejnem prometu, vremenu, vzhodu in zahodu solncea, opremi in hrani turista, orijentaciji v naravi, znakih v sili, ročni apoteki in prvi pomoči v planinskih neugodah, pa je osobito važen oddelek, ki vsebuje na 54 straneh jedrnat in pregleden opis vseh planinskih področij v državi, in sicer: Področje SPD in turistovskega kluba »Skala« s tremi preglednimi kartami in vodičem po Julijskih Alpah, Karavankah, Savinjskih Planinah, Pohorju, Zasavju in Ljubljanski okolici, plezalne ture, alpinske smučarske terene v Dravski banovini, dalje vodič po planinskih predelih Obruča, Snežnika, Risnjaka, Mosora, Dubrovniške okolice, Ravne Gore, Slavonije in Fruške Gore. Izredno interesanten in pregleden je popis o planinskih terenih Dunavske, Moravske, Drinske in Vardarske banovine ter Črne Gore, nadalje vodič po planinah Bosne in Hercegovine.

V teh vodičih niso podane samo posebnosti poedinih gorskih skupin, temveč tudi izhodišča in glavni dohodi na poedine važnejše vrhove z navedbo planinskih koč in zavetišč v dotičnem gorskem predelu. Turistu omogoči ta vodič povsem zanesljivo orijentacijo za vse naše jugoslovanske planine. To je tem večje vrednosti, ker nudi zbrano in pregledno gradivo za vso državo, ki je bilo doslej obdelano samo sporadično za poedine predele v raznih gorskih vodičih in potopisih.

Cena koledarju s tako bogato in za vsakega turista dragoceno vsebino je samo 12 Din za komad, to pa zato, da omogoči nabavo vsakemu, tudi najrevnejšemu planincu ter da s tem obenem pripomore k uspešni propagandi za poset in poznavanje naše lepe jugoslovanske zemlje.

Koledar se naroča pri Savezu Planinskih Društev v Ljubljani, palača »Grafike«, Masarykova cesta. Ako ga naročajo poedinci po pošti, morajo poleg kupnine 12 Din nakazati za porto še 2 Din.

Ohrid

Foto dr. J. Pretnar

Dr. Josip Pretnar:

Po planinah Južne Srbije

2. Preko Galičice.

(Gl. zemljepisno skico na str. 6.)

Prijeten vonj po črni kavi naju je izvabil že zgodaj izpod šotor-nice. Stari ogljar nama je postregel ljubeznivo in preprosto, kakor znajo le dobri, nepokvarjeni kmečki ljudje. Jutranje razpoloženje nama je — žal — skazil droben dež, ki je začel lahko rositi iz megle. Naglo smo natovorili, segli si z gostoljubnimi ogljarji prisrčno v roke in odhiteli po strmi gozdni stezi v dolino.

Gozd je postal kmalu redkejši, pot zložnejša in pred nami se je naenkrat odprla prostrana travnata jasa, obdana z obeh strani z redko pogozdenim bregom. V senci je iz košatega drevja molel kvišku cerkveni stolp manastira Sv. Bogorodice.

Pozdravili in nagovorili smo kaludjera (meniha), ki je v napol civilni, siromašni obleki cepil za samostanskim zidom drva. Prijazno nas je sprejel in nas takoj povedel skozi ogromna lesena vhodna vrata na dvorišče, kjer so begali prašiči, kure in druga drobnjava. Eno-nadstropno, enostavno in slabo oskrbovano stanovanjsko poslopje za

starešino, kaludjera in nekaj služinčadi ter mala cerkvice s skromnim stolpom sredi dvora, to je bilo vse, kar je obseglo manastirsko obzidje. Ko smo si ogledovali notranjost cerkve, polno starih fresk, ikonostasov in dragocenih cerkvenih zanimivosti, nas je presenetil kaludjer z vprašanjem v slovenskem jeziku: »Ali sta gospoda Slovenca?« Seznani smo se; bil je Slovenec, doma nekje od Trsta. No, prav je imel neki znanec iz Skoplja, ko mi je dejal: »Vi Slovenci ste kakor Črnogorci; po vsem svetu vas človek najde.«

Vreme se je izboljšalo, solnce je kmalu pregnalo megle in začelo pripekati. Hiteli smo preko glinastih in lapornih brd, s katerih se nam je odprl diven razgled po Prespanskem jezeru in njegovi okolici. Jezerska gladina se je širila pred nami tja proti zapadu in jugu, kjer je izginjala v Albanijo in Grčijo. V daljavi se je dvigala iz jezera temna senca otoka Sv. Petra, kjer je pred skoro 1000 leti stala v cipresnem gaju razkošna prestolica mogočnega makedonskega kralja Samoja. Na to slavno preteklost spominjajo danes samo še razvaline in pa beli pelikani, ki se veličastno gugajo po jezerskih valovih. Dva smo videli tisti dan z obale.

V Asamatih, majhni obrežni vasi, smo se ustavili. Našo pozornost so vzbujali ogromni in primitivni ribiški čolni, opremljeni ob boku s kladami, ki jim varujejo ravnotežje, kadar je jezero valovito. Originalne so slamnate ribiške kočee, ki jim strehe segajo prav do tal; podobne so poveznjenim štulastim klobukom. Številne mreže so se sušile na koleh. Ribiči so na obali barantali za svoj plen s prekupčevalci, ki tovorijo ribe v velikih košarah na konjičih v Bitolj in druge bližnje kraje. Ta dan sva si privoščila tudi midva nekoliko rib, ki so jih nama izborno spekli naši vrli mornarji iz ondotne mornariške postojanke; med njimi sva naletela seveda tudi na Slovenca. Počutil sem se tu kakor v kaki naši primorski vasi.

Kljub hudi predpoldanski vročini je naju čakala še pot okoli jezera na ono stran v podnožje Suhe Planine in Galičice. V treh urah smo prekoračili prostrano ravnino in prispeli do naselja Sirči Han. Ustavili smo se v precej primitivni gostilni in porabili popoldanski počitek za to, da smo se v škatlastem čolnu nekoliko popeljali po jezeru. Kmalu pa so nas zapodili nazaj precej visoki valovi, ki jih je silen veter prignal z obrežja.

Nadaljnja pot je bila izredno romantična. Tik ob jezeru, ves čas v gozdnatem podnožju gorskega grebena, vodi proti jugu v Albanijo široka cesta; vije se mimo skalnatih sten, skozi šume in travnike. Pogled plava daleč preko prostranega jezera tja na ogromno gorsko gmoto Peristera. Stalno me je spominjala pokrajina na okoliš Opatije:

Foto dr. J. Pretnar

Manastir Sv. Naum ob Ohridskem jezeru

obala, prostrana vodna gladina, gozdovje, kraški grebeni in vrhovi. Svet je danes še divji.

Po dveurni hoji od Sirči-Hana smo prišli do mesta, kjer zavije s ceste široka steza v kreber proti gorski vasi Leskovec.* Na križpotju sem opazil leseno znamenje, kakor jih dobro poznamo pri nas. Zavili smo po tej poti mimo malega, zapuščenega mlina. Peščena,

* Značilna je končnica »-ec«, ne srbskohrvatska »-ac«.

suha tla, skalnate dupline in razpoke ter kraške doline so naju opozorile, da se nahajava na apnenčevih tleh.

V pol ure sva bila v Leskovcu. Objel naju je zopet planinski svet. Nad nama so se dvigali spodaj pogozdeni, zgoraj strmi, travnati in skalnati grebeni Galičice. Po kratkem postanku pri pogranični komandi sva jo mahnila s svojim spremljevalcem, Arnavtom iz Asamatov, po gorski dolini proti sedlu Galičici, visokemu nekaj nad 1500 m. Arnavtov konjiček, ki nama je nosil nahrbtnike, jo je jadrno ubiral za nama, gospodarja pa ta pot očitvidno ni posebno veselila. V šumi so medvedi in volkovi; tudi albanski kačaki so še pred kratkim hodili ropat čez mejo, ki je tu prav blizu. Nastajal je mrak in bogve, kake skrbi so rojile našemu Arnavtu po glavi. Toda nazaj ni več mogel, ker graničarji, ki tod stražijo mejo, ponoči ne razumejo šale. Vidno je možu odleglo, ko smo po čvrsti dveurni hoji že v popolni temi dosegli planino na sedlu, kjer se nahaja graničarska karaula. Vrli graničarji so nas gostoljubno sprejeli. Čudil sem se čistoči v koči, redu in železni disciplini, ki je vladala tam gori. Težko službo imajo ti dečki. Dan in noč, v poletju in pozimi morajo biti stalno pripravljene na boj, čuvajoč mejo pred vpadi roparskih Albancev. Tem tihim, nepoznanim junakom se moramo zahvaliti, da je tam danes red in popolna osebna varnost, tako da se turist lahko brez skrbi slobodno kreta po teh planinah, če ima le svoje listine v redu.

V svežem jutru prihodnjega dne sva hitela iz karaule preko prostrane, zelene planine, ki jo na sever zaslanja gola Mala Galičica (1953 m), na jug pa precej skalnata in plešasta Visoka Galičica (2234 m). Na zapadni strani sedla se dviga 1633 m visoka kopa Babe. S tega vrha se nudi planincu božanski razgled: v nižini se širi nad 30 km dolgo in 15 km široko, temnomodro Ohridsko jezero, podobno malemu morju. V miniaturni spominja na to mesto Storeč Vrh nad Bohinjskim jezerom, kjer stoji »Skalaška« koča. Krog in krog jezera se razprostirajo zelene livade in šume, na severnem bregu se v dalji sveti belo zidovje Ohrida, na južni strani se dviga na skali iznad jezerske gladine slavni manastir Sv. Nauma, ob bregu jezera pa se skrivajo sredi polja in drevja redka naselja in stari manastiri. Izpod Babe se spušča svet v prepadih strmo v dolino; na drugi strani rastejo iz jezera zeleni grebeni Jablanice in Mokranjske Planine (okrog 1500 m), Proti jugu preko Sv. Nauma plove pogled po vencu visokih Albanskih gora tja doli do grškega Pinda. Iznad tega venca pa vabijo mogočni, do 2500 m visoki špiki, strme stene in divji okrešljivi: gorska pokrajina, ki še čaka odkritja. Tam s severa in severozapada te pozdravljajo vrhunci Stogova in Bistre, izza njih pa s snegom okrašene glave Korabske

Naumsko polje pod Galičico

Foto dr. J. Pretnar

skupine in neznane skalnate piramide albanskih Prokletij. Še lepši razgled v daljavo, osobito na stran Prespanskega jezera in doli v Grčijo, pa se nudi z obeh vrhov nad sedlom.

Le prehitro sva se morala posloviti od Galičice. Proti poldnevu sva bila zopet v dolini, sredi zlatega žitnega morja na Naumskem polju. Ko naju je objela hladna senca manastirskega gaja, se mi je zdelo, da sva stopila v oazo. Že sva stala na mostišču, pod katerim se izlivajo bistre vode Črnega Drina v Ohridsko jezero. Pred nama so vstale naenkrat zidine manastira Sv. Nauma z ogromnim stolpom kralja Aleksandra in starinskimi cerkvenimi kupolami. Pod pečinami, na katerih se dviga samostan, se je lesketala v solncu jezerska gladina.

Zavila sva mimo divnega, naravnega vodnega parka, ki ga tvori pred svojim izlivom v Ohridsko jezero Črni Drim. Ta izvira komaj pol ure proč izpod Galičice podobno kakor naša Ljubljana. Pripovedujejo, da je črni Drim le odtok Prespanskega jezera, od katerega si je predrl skozi kraško skalo Galičice svojo podzemsko pot. Njene skrivnosti in čuda nam bo odkrila šele bodočnost.

Starešina samostana naju je ljubeznivo sprejel ter nama razkazal notranjost manastira in stare cerkve. Posebno nas je zanimalo svetišče, kjer hranijo v dragoceni krsti kosti sv. Nauma, ki je postavil pred skoro 1000 leti na tem mestu prvo cerkev. Slavni Naumski samo-

stan je igral v zgodovini Južne Srbije važno versko, politično, kulturno in nacionalno vlogo. K čudodelnemu razširjevalcu krščanske vere in narodnemu prosvetitelju sv. Naumu se zateka ljudstvo iz oddaljenih krajev. Častijo ga tudi muslimani. Narod smatra ta manastir za svojo najdragocenejšo svetinjo, saj mu je prihajala iz njega pomoč in uteha v njegovih najtežjih časih. Vez, ki je družila narod s tem svetiščem, je srbskemu narodu dala tudi ono silo in trdno vero, da je neomajno vztrajal v stoletjih svoje sužnosti ter si končno priboril svoje osvobojenje. Z bridkostjo sem pomislil na našo Gosposveto.

Popoldne smo se z motorno ladjo odpeljali po jezeru proti Ohridu. Nepozabni mi ostanejo vtisi s te vožnje. Ohridsko jezero in njegova planinska okolica je gotovo divota, kakor jo premore redko katera dežela. Temu pa se še pridružijo stari manastiri, zgodovinske in geološke zanimivosti ohridskega okoliša, favna, flora, ljudstvo, ki si gradi svoje cerkvice v vsaki vasi, kakor to vidimo samo še v Sloveniji, imena krajev, ki so popolnoma podobna slovenskim (vas »Gorenjci«!); vse to bi zaslužilo opisa v posebni knjigi.

Solnce je že zahajalo, ko smo zavili v пристanišče Ohrida. Očarala nas je krasota tega mesta; radi stare zgodovine in važne vloge, ki jo je igralo v verskem pogledu, in radi umetnin iz zadnjih devetih stoletij, ki jih hranijo njegovi stari manastiri v freskah, ikonostasih in arhitekturi, nekateri pisatelji imenujejo Ohrid jugoslovanski Rim in jugoslovanske Atene.

Strma pečina, ki se gospodujoče dviga na zapadnem delu mesta iz morja in nad katero se nahajajo zidine stare Ohridske trdnjave, me je živo spominjala na Devin, izgubljeni biser ob slovenskem Jadranu.

Zvečer sva se šetala na obrežju. Nato sva odšla trudna v hotel »Turist«; še dolgo v noč sva prisluškovala enakomernemu pljuskanju jezerskih valov, ki so naju s svojo blago uspravanko zazibali v pokojen sen.

(Dalje prih.)

Dr. H. Tuma:

Beneška Slovenija

III.*

Ko je Karel Veliki uredil upravo podvrženih dežel, je med drugim na skrajnem jugu ustanovil marko, ki je obsegala celo Furlanijo in Koroško — torej enotno slovensko ozemlje: »In huiusce aevi Annalibus idem Baldricus vocatur Marchae Slaviae Praefectus.«

* Spisi g. dr. Tume se objavljajo vsebinsko neizpremenjeni. — Ured.

Vražji most v Čedadu

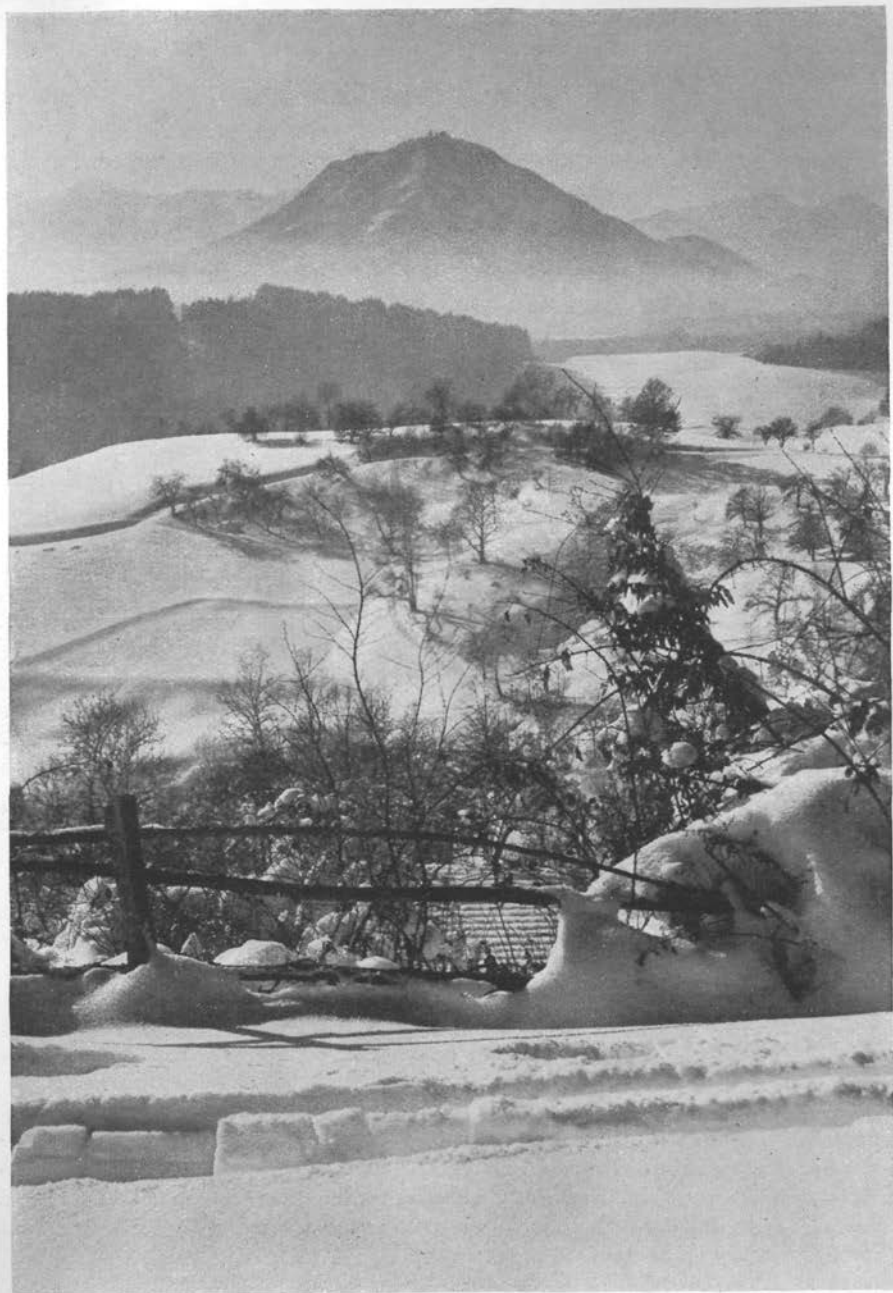
Oglejski škof se je imenoval »Illyricus«. Iz tega sledi, da so Furlanijo že davno bili naselili Slovenci. To dokazuje tudi obstoj velike županije v Beogradu ob Meduni, t. j. na zahodni meji Furlanije. Docela izključeno pa je, da bi bili surovi in bojeviti Longobardi, ki so zasedli vse strategične točke, trpeli na meji Furlanije ustanovitev ali obstoj velikega županstva pa še celó bojevitih Slovencev. Ustanovitev velikega županstva že za zgodovinske dobe bi bilo vsekakor táko dejstvo, da bi se bilo gotovo zabeležilo ali že izza časa Longobardov, Frankov ali Nemcev. Obseg velikega županstva v Belgradu kaže še sedaj slovenska imena (Belgrad, Goričica, Gorica, Gradiška, Gradiškuta, Glavnik, Loka, Postončič, Bjavca, skoraj ob morju Gradisani ob Lemeni, pritoku Livence), sega torej od Beneških gor do morja ob meji Furlanije proti Beneški.

Posebno značilno je, da se često nahaja ime Romans in Sclavons vštric, kar kaže, kako so polagoma Romani prodirali med Slovence. Tako imamo v danes popolnoma pofurlanjenem kraju okoli Pordedone dve vasi eno pri drugi: Schiavons in Romans. Passiano se imenuje še danes »Schiavonesco«. O tem kraju se še za l. 1300 poroča, da je »In Slavonis«; takrat bi torej bili Slovenci še kompaktno naseljeni. Versia, danes Versa pod Krminom se je še l. 1170 imenovala Versia Sclavonica. Meretto pri Palmanuovi se imenuje l. 1031 še Villa Sclavonica. V Talvasons, Mortegliano in Martignacco so še danes oddelki, ki se imenujejo Borgo dei Sclavons. Enako je ime Romans pri Codroipo in Romans pod Krminom dokaz, da so se ondi Romani naselili za Slovenci. Iste pomembnosti je ime Farra, n. pr. Farra di Gradisca že iz l. 763, Farra di Soligo i. dr. Filologi so sicer

iztaknili longobardsko besedo fara v pomenu Sippe ali pleme ter iz tega tolmačijo krajevna imena. Je pa docela nestvarno, da bi se kraj imenoval »pleme«; Farra je enostavno krajevno ime, kakor drugod na Slovenskem »Pri Fari«. Da je to tako, kaže vzporedno imenovanje Farra di Soligo in Pieve di Soligo za vasi ena vstric druge, ob reki Piave, ko stopi iz gor. Pieve je furlansko fara; v eni so torej stanovali še Slovenci, v drugi Furlani.

Bolj ko segamo v krajevni nomenklaturi nazaj v srednji vek, bolj se množé slovenska imena. Tako je Ragogna še l. 500 Reunia, t. j. očitano Ravna; Mels, l. 1126 Meles, očitno Meli; ohranjeno je še ime Jezernik pri Rivignano iz l. 1257; v istem kraju tudi Rio Patoc. Za Neme pl. tant. je l. 1170 še v rabi slovenska oblika »apud Nemach«, t. j. pri Nemah. Na planoti Cansiglio pod Monte Cavallo, ki spada še pod Benečansko, so bili do novejšega časa slovenski naseljenci. Ime Malorch ali Valorch (t. j. očitno slovenski Mali Vrh) še sedaj kaže na to. Sporedni imeni Farra in Pieve posebno pa Farra pri Gradiški nam več ali manj dokazujejo, da so Slovenci v Furlanski nižini, posebno okoli Ogleja in Čedadu, bili že zgodaj pokristjanjeni. Sv. Mohor ter Fortunat, prva oglejska mučenika pod Neronom, sta slovenska patrona. Sv. Hilarij = Volarij iz l. 285 je večkrat cerkveni patron. Poročilo iz IV. veka, da je Fortunantius v Ogleju razlagal evangelij »in sermone rustico« in ne latinsko, bi tudi tolmačil tako, da je razlaganje bilo slovensko. — Schiffmann v svoji razpravi »Land ob der Enns« trdi: Die Slowenen haben bei der Christianisierung in Oberösterreich eine gewisse führende Rolle gespielt — Slovenci so igrali pri pokrščanju v Gorenji Avstriji neko vodilno vlogo.« Več imen svetnikov, posebno Sv. Florijana, so Nemci vzeli od Slovencev, za kar navaja fonetične dokaze. Alpski Slovenci ob Donavski dolini so bili več ali manj pokristjanjeni še izza časa Rimljanov, enako pa tudi Slovenci, ki so bivali nad mogočnim Oglejem do gor.

Da so Slovenci stanovali tudi v glavni trdnjavi Furlanije, v Č e d a d u, dokazuje sledeča vest: Ko se je patrijarh Kalikst preselil iz Ogleja v Čedad okoli l. 737 in ga je bil papež obiskal, mu je priredil veliko pojedino. Imamo pismeno poročilo, kako so ga pogostili. Kot pričetek pojedine so prinesli na mizo »spongie esclave« — »slovenske gobe« — za konec pojedine pa slaščico »gubane«, beseda, ki jo Tolminci še danes rabijo za kranjske potice (v Slovenskih Goricah pa »gibance«. Uredn.). To kaže po eni strani na precejšnjo kulturo Slovencev med Furlani in obenem, da so morali biti Slovenci domačini od davna, nele po plani deželi, ampak tudi po mestih. Že iz l. 1161 je med mestnimi gastaldi — oskrbniki naveden Iserčič, l. 1254 pa Janez iz Brajde. Ker pozneje nahajamo le laška imena, je to dokaz, da se je slovenski element po mestih polagoma izpodrival. A še iz l. 1510 imamo zgodovinsko poročilo, da je bil del mesta Čedadu slovenski. Tudi velja, da bi vojaško organizirani Longobardi v glavni furlanski trdnjavi gotovo ne bili dovolili naselitve Slovencev, ampak so po vsej priliki bili ti že davno pred prihodom Longobardov mirno naseljeni. V Čedadu so že od pamtiveka slovenska vrata: Porta Broxana, most čez Nadižo se imenuje po slovenskem V r a ž j i m o s t :

Šmarna Gora z Rašice

Foto Janko Škerlep

Ponte del Diavolo. Slovenska je morala torej biti vsa Furlanija; kajti zgodovinar Nicoletti v »Constitutioni e Leggi antiche dei Furlani« iz l. 1566 navaja: »Il linguaggio slavo era assai più usato nei villaggi di quello che la favella forlana, allora incolta e d' un ingrato suono«: »Slovenski jezik je bil po vaseh mnogo bolj v rabi nego furlanska govorica, takrat še neizobražena in neprijetnega zvoka.«

Posebno jasen dokaz, da so Slovenci tam stanovali že dolgo pred prihodom Longobardov, je evangelij Sv. Marka, katerega so našli pri Sv. Ivanu ob Timavu. Knjiga je iz l. 381. Pri Sv. Ivanu je bila božja pot in na rob evangelija so se podpisovali romarji, med njimi kralj Alboin pa tudi vrsta slovenskih imen, kakor: Stregomil, Drašček, Hotimir, Želislava, Trudopol, Slovenka, Sebidrag, Ribislava, Trpimir, Držimir, Olimir, Miligoj i. dr. Ker ta okoliščina romanistom in germanistom ne ugaja, so jeli trditi, da mora biti evangelij sv. Marka iz poznejših vekov.

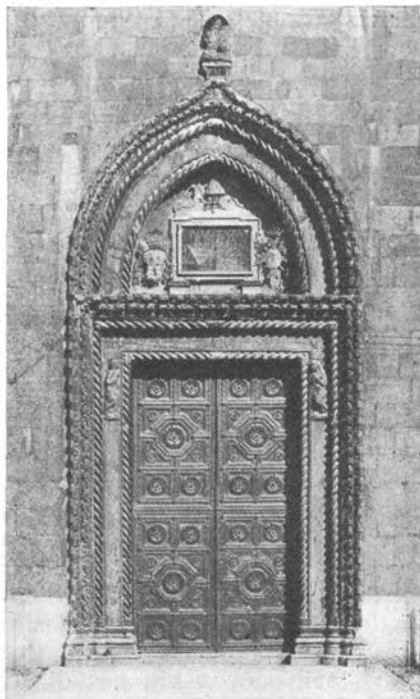
Trditev nekaterih modernih historikov, da so slovenski prebivalci naseljeni koloni, je docela nevzdržljiva. Ko je Atila razrušil Oglej in druga polatinjena mesta, so prebivalci bežali in se skrili po gozdovih, izsipih in otokih v morju. Iz za rimskega časa je bilo gotovo mnogo veleposestnikov, ki so se po odhodu barbarov zopet vrnili na svoja posestva. Ko so se Longobardi polastili Furlanije, so zasedli vsa taktična mesta in trdnjave ter gotovo niso klicali Slovenov za kolone; saj so bili s Slovenci v vednih bojih. Pozneje so bili vsi plemiči ali Franki ali Nemci in od XIII. stoletja naprej plemiči romanskega pokolenja, ki so se bili večinoma priselili iz notranje Italije. Srednja Furlanija pa je v glavnem ovočna in trtorodna. Izključeno je, da bi plemiči tuje krvi klicali slovenske kolone, t. j. pastirje iz gor, da naj bi jim gojili trte. Naravno je, da so plemiči vabili izključno latinske kolone in jih naseljevali med staro slovensko prebivalstvo. Tako se raztolmačijo tudi gorenja vštricna imena: Romans in Sclavons. Filologi so se do sedaj tudi premalo zanimali za furlanski jezik. Germanisti in romanisti so precej enostranski, slovenskega dela pa še nimamo. Furlanski jezik ima mnogo starih slovenskih besedi, ki jih pa romanisti smatrajo za keltske ali ilirske. Trdi izgovor č, ž, š v furlanščini je docela slovenski. Zmes latinskih kolonov z avtohtonimi Slovenci je ravno dala jezikovno in narodnostno skupino Furlanov. Odlični romanski filolog Ascoli je postavil tezo, ki še velja, da je furlanščina bližja rumunščini (t. j. zmes latinščine in slovanščine), nego sosednjim italijanskim narečjem.

Da je bil slovenski jezik znan tudi pri longobardskih vojvodih, nam pripoveduje Pavel Diakon, češ, da je vojvoda Radoald pri napadu Slovenov na Benevento z njimi govoril slovenski.

Da je bila slovenska govorica navadna tudi v glavnem mestu Furlanije, v Vidmu, še v XIII. stoletju, za to imamo zgodovinsko poročilo še iz l. 1475.

Ko se je v IX. veku pričelo naseljevanje nemških plemičev in je za njimi silil proti jugu nemški trgovec in obrtnik, so Nemci prevzeli krajevna imena po slovenski, in ne latinski ali furlanski, obliki. Tako so Nemci slišali za mesto Udine najprej slovensko ime Videm. Že Plinius

omenja prebivalce tega kraja z imenom Venidates, kar je očitno pokvarjeno iz Vedinates, k besedi Vedinum, ki je očitno *V i d e m*. Res je, da se že l. 590 imenuje Natalis, biscopus Utinensis, in za l. 983 je prvokrat navedeno tudi furlansko ime Udine. Radi tega je še bolj značilno, da Nemci, ko so prišli v IX. stoletju v te kraje kot nasledniki Frankov, niso slišali latinskega in furlanskega imena, ampak slovensko in so iz tega naredili Weyden. Enako gre fonetično Terveys za sedanje Treviso, iz slovenskega Trbiž, Peuscheldorf za Venzona iz slovenskega

Vrata stolne cerkve v Čedadu

Püšja ves. Tudi nemški Agley za Aquileia izvajam iz slovenskega Oglej in Tybein iz Devin. Ko so torej v IX. in X. veku prihajali Nemci od severa, je morala biti Furlanija po odločni večini obljudena po Slovencih.

Zanimivo in važno je, da so v nemški občini Sauris nad Ampezzo (Na Peči), precej zapuščenno v Karnijskih Alpah in docela obkoljeno od Karnelov, pri sirarjenju v rabi slovenske besede. Za sirišče pravijo kozelva, pač kozličevje, ker je po starem najbolje sirišče iz kozličevega želodeca; za prosnico, t. j. razbito zasirjeno grudo: Spriess, Gspries, in za skuto: Schotten. Naselbina Saurius je iz srednjega veka, prvokrat omenjena l. 1280. Iz tega sledi, da so v gorah Karnije še v poznem srednjem veku bili slovenski pastirji, ki so imeli svoj način izdelovanja sira, kar kaže posebno beseda prosnica Spriess.

Zveza Ogleja čez Beneško z ostalo Slovenijo je bila i v sred-

njem veku jako živahna. Trgovina iz Ogleja čez Čedad je takrat šla na Tolmin in odtod tudi na Škofjo Loko. L. 1336 se omenja cesta na Oslico. Zveza Čedada na sever je bila posebno živahna, ko je l. 1379 Tolmin prišel pod Čedad. Med Beneškimi Slovenci sem slišal ime »slovenska pot« za pot od Kobarida čez Tolmin na Brezje, Viskoršo, Predore v Humin. Cesto in to podolje bi pa podaljšal še iz Kobarida na vzhod po Soči, Bači in Sorici ter bi imenoval slovensko pot nepretrgano zvezo od Škofje Loke pa do Humina, kar posebno kaže na gospodarsko zvezo vse slovenske krajine s Furlani. Pod patrijarhom Marquardom je bilo sklenjeno l. 1377, da se napravi cesta od Čedada na Kobarid, Tolmin in Loko, leta 1396 pa iz Čedada na Trbiž, od koder bi vedla dalje na Beljak. Slovenske občine, ki so imele svoje dvajstije v Landru in Mjersi, naj bi bile dolžne vzdrževati cesto do

Humina, kar je dokumentarično izkazano 10. junija 1671, a štel bi, da je to veljalo za prehod, ki se je imenoval slovenska pot, in ne za cesto po Furlanski ravnini, ki je tekla v obsegu Fojde, Ahtna, Nem in Tarčinta.

V najlepši gospodarski dobi Čedadada pričetkom XVII. stoletja je bila z gorskimi kraji živahna trgovina z železno rudo, katero so v mestu predelavali. Bilo je do 2000 delavcev. To bo menda tudi doba, v kateri so v Bohinju in Trenti kopali rudo ter jo tovorili v Čedadl.

Angleški potnik Brown še za l. 1669 poroča, da je bila trgovska zveza Furlanije s slovensko Notranjsko do Ribnice (»suha roba«) jako živahna in da je ljudstvo še do Vidma govorilo slovensko ali pa slovensko-furlansko mešanico.

Slovenci v gorah pa so ohranili čisto svojo narodnost, na zahodni meji v Rezijsi s primeskom turanščine, ob Teru pa hrvaščine.

(Dalje prih.)

Dr. A. Brilej:

Okrog Pršivca

Na Binkoštni ponedeljek sem se zbudil ob pol 5. uri v prostrani spalnici gostilne »Pri Mihovki« v Stari Fužini, kjer sem na eni izmed treh ali štirih postelj, ki so bile v tej dvorani na razpolago, dobrih sedem ur zbiral in krepil moči; te mi je bila prejšnji dan nekoliko izčrpala precej dolga peš-hoja iz Bistrice na Črno Prst in po grebenih do Rodice in čez Suho planino do Bohinjskega jezera.

Četrť ure kasneje sem že korakal v tistem nekoliko napetem razpoloženju, ki ga ustvarja pričakovanje novega sveta in nepoznanih krajev, po cesti skozi spečo vas; krenil sem čez Mostnico, ki pripelje svoje sveže, čiste vode izpod Toške planine in jih žene dalje skozi Voje in Fužine mladi Savici v naročje.

Kmalu za vasjo se cepita dva kolovoza; izvolil sem levega, ki je bil, kakor se je kmalu pokazalo, napačen, kar me pa ni preveč motilo. Kolovoz me je pripeljal do kamnoloma, od tega dalje pa sem zasledil stezo, vodečo poševno navzgor proti robu planjave, ki tvori vzhodni podaljšek Pršivčeve gorske gmote. Sledeč slabo vidni stezi, ki je bolj in bolj izginjala v travi, sem se polagoma vzpenjal po silno strmem pobočju; navsezadnje pa tudi steze ni bilo več. Usmeril sem se v ono točko nad seboj, ki je ležala na severnem obrežju jezera približno v višini Sv. Duha in kjer sem moral — po karti — doseči južni rob planine Vogar.

Čim više sem se dvigal, tem lepši pogled se mi je prožil na jezero pod menoj; sonce je jelo pritiskati, na nebu so se kljub jutranji uri že nabirali oblaki. Jezero je bilo modrozeleno in popolnoma mirno. En sam čolniček — bela lisa sredi širne gladine — je polagoma drčal od Sv. Janeza proti Sv. Duhu in rezal temno sled v negibno vodo. Vsa okolica je dihala oni svečani mir, ki je kak streljaj od človeških bivališč še vedno razlit po vsej pokrajini Bohinjske doline.

Zadnji konec pobočja je bil tako strm in trava tako polzka, da

Bohinjsko jezero s Pršivcem

Foto Janko Skerlep

bi mi bile dereze ali vsaj žabice kar prav prišle. Oprijemal sem se grmičevja in rastlin, ki so bile krepkeje zasidrane v zemlji, ter med to telovadbo občudoval nenavadno lepe cvete modre bohinjske perunike, ki tako bohotno uspeva v teh krajih, da sem bil mestoma kroginkrog obdan od njenih veličastnih cvetov.

Na vrhu sem stopil na položno planino, spočetka naredko pokrito z drevjem, med katerim je rasla bujna trava in v njej vse polno pomladnega cvetja; zlasti orhideje so bile v najlepšem razvoju, med njimi neznatna *Gymnadenia odoratissima*, ki je rasla tu v takih množinah, da je polnila vse ozračje s svojim prijetnim, na murko spominjajočim vonjem. Še nekaj korakov in pred menoj se je odprla razsežna planina Vogar s svojimi številnimi stanovi, med katerimi so nekateri zidani in predstavljajo že bolj hiše ko planinske bajte. Hoja in soparica sta me užejali, a vode nisem mogel najti. Pač sem zasledil močvirnato ozemlje in na njem — v zelenkastih barvah — spreminjajočo se tekočino; ker ni bila posebno vabljiva, sem odložil žejo na kasneje in nadaljeval svojo pot.

Kolovoz se je odvil precej ob robu planote in tuptam se je odpiral pogled na jezero, ki sem ga s te višine pregledal že v vsej dolžini, od Sv. Janeza pa do Zlatoroga. V senci ob poti so rasle šmarnice, solnce je pripekalo in žeja je naraščala.

Kmalu nato se je odprla pred menoj jasa, kroginkrog obdana od gozda, na njej nekaj revnih, skromnih koč, ki zaradi močvirne

podlage stoje na koleh: planina Hebat. Bujno rastoče ščavje pogloblja vtis osamelosti, v kateri tone to tiho selišče. Tu sem našel studenec z izvrstno vodo in prav rad sem posedel pol ure v družbi žuboreče in hladne tovarišice.

Od planine Hebat dalje sem sledil izpočetka precej širokemu kolovozu, ki je zavil takoj v gozd in se tam večkrat cepil. Na križiščih nisem mnogo premišljeval; odločeval sem se za širšo pot, če je obenem držala približno v zapadno smer. Tako sem polagoma prišel s kolovoza na kamenito stezo, ki pa je tudi končno izginila v goščavi. Čez strmo pobočje sem dospel naposled na rob, odkoder sem imel nekoliko razgleda. Ravno pred menoj, komaj en kilometer zračne črte oddaljena, je molela v modro nebo debela glava, skoraj do temena porasla z gostim drevjem in grmičevjem: vrh Pršivca. Človek bi sodil, da bo v 10 minutah na vrhu. Toda zmotil bi se pošteno.

Ne vem, ali vodi od vzhodne strani kakšna pot na vrh Pršivca. Od juga, kjer sem jaz prodiral, vem, da je ni. Tu se prične oni del poti, ki daje Pršivcu značaj zanimive ture. Divje razsekan, razbit in razbrazdan kraški svet ovira venomer korak in te postavi vsak hip pred zapreke in težave, ki te v kratkem prepričajo, da bo vendarle nekaj truda na tem razmeroma nizkem in dokaj pohlevnem griču. — Ogromni, fantastno oblikovani skalni bolvani, porasli z mahom in mladim smrečjem, so me silili, da sem se v zamudnih ovinkih zvijal in gnetel mimo njih; venomer sem se spuščal nizdol v kraške kotanje in se dvigal iz njih po potih, ki niso bila pota, temveč z gostim pritličnim smrečjem in grčastimi borovci prepletena goščava. Ko sem priplezal in pritelovadil že prav blizu pod vzhodno kope, ki tvori vrh Pršivca, so se jele na vseh straneh odpirati vrtače in luknje, med njimi cela brezdna, strahotna in temačna in vsakemu izmed njih se je iz globine svetil ostrokoničast stožec snega. Dostikrat sem se po ozki, z mokrim in polzkim mahom porasli stezi previdno plazil med dvema takima brezdnoma ter bil prav vesel, ko sem onstran zopet stopil na varnejša tla.

Zadnji konec poti, glava Pršivca, je zopet tako strm, da si je treba pomagati z vsemi štirimi. Tu sem prepodil divjega kozla, krepko žival z zmršeno dlako, ki se je nepričakovano pojavila komaj dvajset korakov pred menoj na skalnem obronku. Za hip je obstal, ko sva se srečala z očmi; imel sem prvikrat v življenju priložnost opazovati iz take bližine to lepo žival. Pa se je zdajci zdrznil in v krasnih, elegantnih skokih odbrzel v goščavo. Občudoval sem lahkoto, s katero se je odganjal od ozkih polic, ter plemenitost njegovih gibov, ko se je pri odskoku in doskoku prožno pozibaval v vitkih gležnjih.

Vrh Pršivca je s skalami in travo pokrita pleša. Iz razdrte triangulacijske piramide si je nekdo napravil skromen sedež in si hrbet zavaroval s skalnim zidom zoper vetrove. Tako udobno si je uredil neznan ljubitelj Pršivca svoje počivališče, da sem se takoj povabil v njegovo prijetno gnezdo.

Tam gori je človeku dobro biti: V vseh skalnih razpokah bližnje okolice so gnezдили rumeni šopi mešenikelca; v travi so kimali široki

beli zvonci planinske vetrnice, poleg njih so modro sijali poševno posajeni Kluzijevi svišči in temnele resne žalujke (*Bartschia Alpina*).

Pršivec je imenitna razgledna gora. Njegov položaj v osišču velikega kroga, ki ga tvorijo Bohinjske gore od Črne Prsti preko Rodice, Šije in Vogla na južni, Bogatina, Lanševce, Kuka itd. na zapadni in Triglavske skupine na severni strani, ga postavlja v sredino ene najlepših alpskih panoram v naših krajih. Kamorkoli usmeriš pogled, povsod se srečuje z mogočnimi skladi naših vršacev; najveličastneje so seveda podobe na severni strani obzorja, kjer domujeta Triglav in njegov odlični dvor. — Z vrha Pršivca ni videti vsega Bohinjskega jezera. Gozdnat vrh na južni strani Pršivca moli tako daleč naprej, da deli jezero v dve polovici; šele kakih 20 metrov niže doli na južnem pobočju se ti razgrne vsa jezerska plan pred očmi. Ta pogled pa je tako lep, da je že edino zaradi njega vredno povzpeti se na to goro.

Ne vem, kako dolgo sem ležal na vrhu in užival srečo, ki je na gosto razsejena po vseh vrhovih domovine. Ko sem se nekoliko predramil iz svoje lenobne zamaknjenosti, sem opazil, da so medtem temnosivi oblaki prekrili obzorje. Moral sem misliti na odhod. Dasi ni bilo videti v severni smeri nobene poti, sem vendar sklenil, da čez kraški svet, ki je kakor na južni strani raztrgan in poln globin, prodrem na planino Uševnik (Olševnik) ter odtam čez Komarčo k Zlatorogu. Zračna črta, ki bi jo potegnil od vrha Pršivca na planino Uševnik, bi bila komaj poldrug kilometer dolga, pa sem se malone eno uro gnetel in zvijal skozi goščavo in neverjetno divjo pokrajino. V kotanjah med posameznimi griči je ležal sneg, s snega sem skakal na skalne obronke, s teh zopet po vejah in ruševju plezal navzgor, da sem prihodnji hip že zopet v ovinkih ali naravnost zdrsnil v drugo vrtačo.

Iz »začaranega« gozda sem stopil na mirno nagnjeno pobočje, ki se je usločilo v prijetno dolinico, vso pokrito z žvepleno rumenimi cveti visoke trobentice (*Primula elatior*). Tupatam je ležal še sneg, ki so ga ob roboh prodirali radovedni cveti planinske zvončice (*Soldanella alpina*). Kako ganljive so te drobne rastlinice s svojimi nežnimi, vijoličastimi, narezljanimi cvetnimi kronami! V svojem hrepenenju po toploti in svetlobi žrtvujejo gorkoto svojih nežnih telesc, da proderejo skozi snežno odejo do blagodejnih solnčnih žarkov.

Onstran doline sem se po položnem bregu povzpел na greben, odkoder sem zagledal tik pod seboj borne kočee planine Uševnik in vso obširno kotlino proti Dednemu Polju na severni in planini Pri Jezeru na severovzhodni strani; na zapadu se je ustavil pogled ob prepadnih stenah Studorja, čigar skalnati nos grozeče visi nad Komarčo.

Planina Uševnik še ni bila obljudena: ako jih ne poživlja zvonjenje kravjih zvoncev in glasne govorce planšarjev, delajo te male, skromne planine sredi pustega kraškega sveta neskončno otožen vtis; tako so zapuščene in neobgljene v svojem molku, da niti ne vabijo k počitku.

Na planini sem zagledal markacijo, ki sem ji sledil navzgor

Črno (Triglavsko) jezero

Foto I. Tavčar

proti Komarči; izpočetka peščeni svet je pozneje prehajal v ozko, z mastno travo poraslo dolino. Tupatam sem opazil žametne, temno-rdeče cvete ušivke ali štrniščnika (*Pedicularis recutita*), lepe in dovolj redke rastline. Vsaj jaz je na svojih pogostih pohodih v naš gorski svet dosedaj še nisem srečal.

Nad menoj so viseli temni oblaki, ki so me priganjali v dolino. Ker se mi je mudilo, nisem mnogo pazil na markacije, temveč sledil v naglem koraku dobro vidni stezi. Toliko vem, da je pot postajala kasneje nekoliko bolj zapuščena in da je jela zavijati na desno. Ko se mi je zazdelo, da že predolgo hodim in da bi moral biti že davno na Komarči, sem se zopet ozrl po markacijah; pokrajina se mi je zazdela silno znana.

Stopil sem skozi goščo strmo navzdol in zdajci stal med mogočnimi bolvani ob bregu Črnega jezera, kojega otožno lepoto je le še poglobljala grozeča stena vihnarjih oblakov, ki je visela nad njegovo temno gladino. Oster piš je potegnil z juga in dež se je usul tako naglo, da sem si komaj utegnil poiskati zavetje pod največjo skalo ob bregu jezera. Udobno sem se utaboril v varnem zatišju in dobre pol ure potrpežljivo čakal, kdaj se bo prevedrilo. Pa je bilo vedno huje, veter je begal vodno površino in jadrno podil dolge struje proti nasprotnemu bregu.

Ko sem končno izprevidel, da ne bo nehalo, sem se vdal v svojo usodo. Vse, kar je bilo in je moralo ostati suho, sem pobasal v oprtnik in v kopalni obleki sem se krepko zagnal čez Komarčo. Hodil sem naglo in dež mi je prijetno hladil razgreto kožo. Bilo je lepo in prijetno in čim bolj je lilo, tem boljše volje sem postajal. Ko

sem dosegel spodnji del stene in se je dež prevrgel v ploho in ploha v naliv, si nisem mogel kaj, da ne bi prav od srca zapel prešerno pesem o »solnčecu, ki sijje na planincah«. — Pri tem so mokre hlače nadkolenke ritmično čofale od stegna in bistra vodica dežnica je v taktu brizgala iz okovank.

Naši pradedi so res dobro vedeli, zakaj so Pršivcu nadeli to mokro ime...

Viktor Pirnat:

V senci bukev v Gorjancih

(Samostan Pleterje.)

»Ne žije bajk vam toliko v vrbeh,
Gorjanci moji, ni se ti v kletih,
o trški breg, duhov preganjalo,
ko srce sladkih želj je sanjalo...«

Tako je sanjaril naš dolenski pesnik Dragotin Kette. Še bolj je razvnela Dolenjska pokrajina pisatelja Janeza Trdino, ki se je razgovoril o njej v kopicí obsežnih knjig.

Saj skriva tiha Dolenjska zemlja resnično toliko lepot, da očara opazovalca in ga pogrezne v deželo sanj. Dolina in breg, potočki in reke, pisane gorice in temni lesovi, vse je odeto v skrivnostni pajčolan bajk in čudovitih doživetij. Med slednje spada tudi obisk edinstvenega zatočišča najstrožjega in na vsem Balkanu edinega meniškega reda.

V senci gorjanskih bukev sameva že sto- in stoletja belo mesto belih samotarjev, kartuzija Pleterje. Nad tri metre visok in 2600 m dolg zid oklepa to tajinstveno carstvo večnega molka. Vije se čez drn in strn, reže dolino, seka gorjanski potoček, se rine med smrečjem in bukovjem in se spušča po klancih. Skoraj uro daleč je naokoli skozi grmovje in osat, po stezah in kolovozih.

»In vita mortuus, post mortem vivens«, je geslo tihih prebivalcev onstran visokih zidov. Prikladnejšega mesta si res niso mogli izbrati. Sveta tišina vsenaokoli. Gorjanski lesovi se spuščajo v nemo dolino, ki jo oživlja le ljubek potoček, takoj onstran belih zidov pa se spet dvigajo zeleni bregovi, odeti v bujno trtje samostanskih vinogradov. Nikjer v bližini ni človeških naselij. Globoko ob koncu ozke doline, v Drči, stoji gruča hiš, ki jih le ob najvišjem poletju poboža solnce za nekaj uric; sicer so vse leto v hladu in vlagi. Zato pa uživajo tem več solnca nad njimi kmečki vinogradi. Čokati hramčki in bele zidanice se kakor vlak natežejo čez sredo gorice in stezajo radovedna okenca proti molčeči kartuziji, ki sniva v podnožni kotlini svoj nevzdrumni sen. V poletni soparici podrhtava gozd v vsej svoji neskončnosti do robov Ravne Gore in preko v kršni Žumberak, lahko valovanje košatih drevesnih vrhov se izgublja na bližnji Opatovi Gori nad otoško Kostanjevico ter v nasprotni smeri mimo gorjanskega Sv. Miklavža na kopastem Trdinovem Vrhú, očaku bajnih Gorjancev.

Vsepovsod božanski mir, skoraj turobna tišina, ki jo le v mesečnih nočeh prekinja lajanje lisice v gorjanskih lesovih ali zavijanje čuka

v starih cerkvenih linah. Belo mesto je ko izumrlo; saj legajo beli samotarji ob visokem solncu k počitku, sredi noči pa jih dviga glas zvona s trdih ležišč, da v skupni molitvi prepojo v cerkvi baš one ure, ko ostali svet najslajše počiva.

V Pleterje vodi banovinska cesta iz Št. Jerneja, razsežne bogate vasi sredi prostranega ravnega Šentjernejskega polja. Znane so tam vsakoletne konjske dirke. Št. Jernej ima dnevno avtobusno zvezo z Novim Mestom in Brežicami, oziroma Zagrebom, in poset tega čudovitega podgorjanskega zatišja prostovoljnih mutcev je omogočen iz vseh delov naše banovine. Opravi se lahko v enem dnevu.

Naravnost v Gorjance je usmerjena bela, 3200 m dolga banovinska cesta iz Št. Jerneja. Položni so tam Gorjanci, da bi jih človek kar pretekkel. Videz pa vara; noge to potrdijo, kadar nosijo telo navkreber. Zelo strme stene zapirajo pogled v dolino Kulpe malo bolj vzhodno. Tam sta znameniti gorjanski soteski Kobile in Pendirjevka, nad njo turistična postojanka Krčanov in Kulpanov, gorjanski Sv. Miklavž. Tik na robu se beli njegov hram, malo za njim pa planinski dom, ki je oskrbovan od maja do oktobra. Prostrane košenice pred njim nudijo poleti in pozimi dovolj prostora izletnikom in smučarjem. Dobre pol ure niže žubori znameniti studenček »Gospodična«, visoko nad njo pa se boči Trdinov Vrh, ki ga s pleterske ceste ne vidimo. Zakriva ga njegov tovariš Sveti Miklavž.

Podnožje je prijetno valovito. Povsod pisana naselja, iznad košatega drevja pomežikujejo vaški zvoniki. Spodnji gorjanski obronki se zavijajo že v bogato trtje. Dolina je kaj široka in ravna. Proti vzhodu se izgublja pogled v meglenu Posavju. Bolj onstran doline se vije dolenski Krka. Njen levi breg se urno dviga, pokrit z laporjem in vinogradi, olepšan s hramčki in cerkvicami. Ponekod se stiskajo med trtje ali počepajo za drevje starinski gradovi.

V občudovanju slikovite okolice skoraj ne opazimo, da smo prešli že dve vasi in po stari cesti med drevesnimi nasadi zavili navkreber. Vrh klanca nam nenadno zastane noga. Nepričakovano se odpre pred nami Gorjanska kotlina in sredi nje v objemu visokega obzidja beli zidovi s sivimi strehami, iznad katerih molita dva vitka zvonika:

Belo mesto belih samotarjev, kartuzija Pleterje!

Foto Viktor Pirnat
Kartuzija Pleterje: Solnčna ura na
častnem dvorišču. Ob njej avtor članka

Spređaj za zidom svetla hišica: samostanski mlin. Meniški mlinar skrbi, da ima sto- in večglava družina vedno dovolj kruha. Potoček, ki se je v svojem gorenjem toku ujel v samostanski oklep, radosten hiti izpod obzidja spet v rajsko svobodo. Bela cesta ga premosti in se vije vzdolž obzidja v hladno Drčo. Že prej pa se je cesta razdelila in ob gorenjem zidu pelje v samostan.

Spočetka lipov, kasneje kostanjev drevored nas sprejme. Rdeče cveto v maju kostanji, lipa pa za njimi opaja vso kotlino s svojim divnim vzduhom.

Samostansko pročelje je skromno, kakor so skromni njegovi prebivalci. Velika románska vrata so zaprta. Več vrat je tam naokoli. Prva vodijo v zunanjo cerkev, kamor zahajajo ob nedeljah okoličani k službi božji. Mašuje kartuzijan, streže mu meniški brat in loči ju od vernikov visoka lesena stena, umetniško izrezljana. Spominja na pravoslavno ikono. Izredno delo je križev pot, stene krasi še več velikih oljnatih slik. Edino tu sem smejo tudi ženske, sicer je povsod najstrožja klavzura. Pač, tudi za tretja vrata smejo, tam dalje od glavnega vhoda. Tam je prostor za goste. Zdaj bolj sameva.

Na zunanji steni bi bilo opozoriti še na spominsko ploščo izumitelju ladijskega vijaka Jožefu Ressleru, ki je deloval v pleterskih gozdovih kot c. kr. gozdar od leta 1817 do 1821. Plošča je vzdana v steno zunanje cerkve.

Kdor hoče v samostan, mora ob vhodu pozvoniti. Bradat menih sklonjene glave odpre. Nемеc je po rodu, pa govori povsem dobro tudi po naše. Ni čuda, saj ima skozi dolga leta opraviti s samimi okoličani. Ves je bel, glava obrita in le dolga, že sivkasta brada ga krasi. Taki so bratje. Meniški očetje tudi brad ne nosijo in le ozek venec las jim diči sicer povsem obrite glave. Tudi v obleki je malenkostna razlika.

Tuče vodi po samostanu ali sam pater koadjutor, ki zastopa samostan pred oblastmi in ki edini občuje z zunanjim svetom, ali pa kak v to določen brat. Sami ljubeznivi in ustrezljivi gospodje. Sedanji koadjutor je edini slovenski duhovnik v kartuziji. Naraščajnika sta menda sedaj dva.

Izgleda, da je Jugoslovanom ta red pretežak; saj je poleg imenovanih Slovencev med patri v samostanu le še en Hrvat, sicer pa sami Francozi, Nemci, Američani, Italijani, Španci in Madžari. In ta kozmopolitska družba živi povsem složno in mirno življenje ljudi, ki so obračunali s tem svetom. Občevalni jezik je predvsem francoščina.

Odlično lice pokaže posetniku takoj onstran vhodnih vrat tako zvano častno dvorišče. Ličen park z domačim in s tujim drevjem, bela pota se vijejo med cvetnimi gredami in sredi najbujnejšega cvetja se pode po širokem koritu svetle ribice, ki prši nanje vodomet milijone bistrih kapljic. Znamenita je v tem parku solčna ura. Kaže čas, datum, položaj zemlje in ozvezdij, istočasno uro po vseh pomembnejših krajih na svetu in ne vem, kaj še vse. Že njen napis pove vse: Cadran Solaire à Equation de l'Abbé Berthiand a Péronnas (Ain).

Široke stopnice vodijo na 584 m dolgi križni hodnik in v notranjo cerkev. Ta je posebnost zase; 19 m visoki, mogočni romanski oboki prepletajo 40 m dolgo dvorano. Vse v parketu, stene visoko opažene,

bogato izrezljani korarski sedeži, divno izdelan prestol za mašnika. Marmornat oltar, pred njim dva silna svečnika in ob njem težak evangeljski pult.

Dve tretjini božjega hrama nekako zavzema oddelek za duhovne menihe; visoka, umetniško izdelana lesena stena pa loči zadaj oddelek bratov. Vrh stene razpelo in nekaj svetniških kipov, za steno dva oltarja. Kakor za patre spredaj, so tudi za brate zadaj ob obeh straneh zaklopni sedeži. V ozadju zgoraj kor brez orgel.

Tod prežive menihi pol svojega življenja. Moliyo in prepevajo podnevi in ponoči. Mašuje se v kartuziji še po starem častitljivem redovnem obredu iz XI. stoletja, kar se močno razlikuje od rimskega obreda, ki smo ga vajeni. V glavni cerkvi se vrši vsak dan le konventualna maša, ki ji prisostvuje ves samostan, sicer pa opravijo svoje duhovske dolžnosti patri po številnih kapelicah, ki se vrste ob hodnikih. Kapelic je menda 27. Nekatere so prav lepe, umetniške vrednosti.

Ker vlada za temi zidovi večni molk, najde vsak menih sleherno jutro že na določenem mestu napisano, kje in s kom mašuje. Vsaka meniška celica je zaznamovana z drugo črko v abecednem redu, vsaka kapelica ima svojo tekočo številko. In tako se pogovore le s črkami in številkami, ne da bi se videli ali spregovorili.

V kolikor menih ni v cerkvi, je običajno v svoji celici. To je cela hišica zase. Ob tihih križnih hodnikih zadaj se vrsti 31 puščavniških domov, ki so le po dobrih deset metrov vsaksebi in vendar ločeni ko nebo in zemlja.

Za vrati je menih najprej na lastnem, 15 m dolgem hodniku. Tam se izprehaja ob deževnih dneh, sicer pa stopi rajši na svoj vrtiček, ki meri dobrih sedem metrov v kvadratu. Na tem vrtičku lahko počne, kar ga je volja. Lahko ga obdela ali pusti v pušči. Nekateri menihi goje cvetje, drugi sadno drevje, tretji vrtnarijo. Vsak po svoje.

Ob vrtičku ima drvarnico in ročno delavnico, v nadstropju pa dve večji sobici. Zadnja je spalnica. Vse grobo leseno, nepobarvano. Tla deske, postelja trda slamnjača, zglovnik isto, odeja kocasta. Postelja se lahko zagrne, da more spati menih poleti tudi ob visokem solncu. V kotu klečalnik, okno razširjeno v mizo. Plošča na njem se namreč za to uporablja. Nekaj svetniških slik in polica z nabožnimi knjigami, to je vsa oprema puščavnikovega doma. Njegova okna gledajo na njegov vrtiček, na drugo stran k sosedu ne vidi. In tako sta si sosedata tujca, ki se poznata le iz cerkve in z redkih izprehodov.

Tudi na skupnih posvetovanjih sta se videla in v jedilnici. Tam pa le ob nedeljah in še tedaj použijejo menihi skromno kosilo molče ali pa jim govore stari cerkveni pisci skozi usta mladih kartuzijanov z obednične prižnice. Ob delavnikih dobe menihi hrano v svoje celice.

Kartuzijani so vegetarijanci. Mesa ne uživajo, pač pa mnogo mleka, rib, jajec in zelenjave. Od srede septembra do Velike Noči dobe le enkrat na dan toplo kosilo, in to ob enajstih dopoldne. Tudi kaditi ne smejo. Enako se ne smejo okoriščati s pridobitvami tehnike. Električna in radio sta tem menihom le pojma.

Edina uteha v večno se ponavljajočem kartuzijanskem življenju so menihom vsakotedenski izprehodi. Tedaj se smejo za celo popoldne

oddaljiti iz samostana po mili želji in volji. In to temeljito izkoristijo. V najhujši avgustovi vročini sem jih srečal ure daleč od Pleterjev s kapuco čez glavo. Vedno gresta vsaj po dva skupaj. Obhodijo ne le vse doline, celo na Gorjance se povzpno; najmanj pa, kar obiščejo, so razvaline lovske cerkvice Celjskih grofov na gorjanskem pobočju, dve uri nad samostanom. (Popisal sem jih natančno v 11. številki »Planinskega Vestnika« 1930 v članku »Po Gorjancih«.)

Ustanovitelj kartuzije Pleterje, Celjan Herman II., je zgradil nad samostanom lično cerkvico svetemu Ožbaltu, lovskega patronu v čast. Tam gori so Celjani in njihovi gostje lovačili, pleterski prior jim je maševal v lovski cerkvici in nedaleč proč so plemenitniki južinali, uživaje pri tem prelesten razgled od Pohorja do planin in ob Gorjancih na ravno Posavje. Razvaline Ožbaltove cerkvice svedočijo s svojo opeko, da so tod resnično gospodarili Celjani. Opeka je kvadratne oblike s stranico 21 cm, debela je 5 cm ter ima na eni strani vtisnjen celjski grb, na drugi strani pa nečitljiv gotski napis. Pleterski menihi hranijo več takih opek. Tudi jaz sem izkopal eno in jo čuвам za bodoči novomeški muzej.

Spomin na mogočne Celjane je tudi še za samostanskim obzidjem. To je stara kartuzijska cerkev, ki jo je zgradil s samostanom vred pobožnim samotarjem Herman II. Celjan, ki je bil v njej tudi pokopan. Zgodovinar dr. Gruden trdi, da je to najkrasnejša gotska stavba v Dravski banovini. Le škoda, da je povsem opuščena in se preganjajo po njej le sove in netopirji. Kartuzija bi bila pripravljena, z državno in banovinsko podporo vrniti slavnemu božjemu hramu nekdanji sijaj. Morda tudi to še dočakamo.

Za to staro cerkvijo se vrste samotarske hišice. Gorjansko gozdovje sega čez samostansko obzidje, med hišicami in gozdom se širijo pašniki in sadovnjaki. Saj je samostanska živinoreja znana, še vse bolj pa je priznana kartuzijsko sadjarstvo in kletarstvo. Na notranji strani obzidja vsepovsod krasno špalirno drevje. Tam vzgajajo sadeže ko nikjer na Dolenjskem. Obširne vrtove obdelujejo le meniški bratje, zunaj samostanskega obzidja pa najemajo tudi okoliško ljudstvo. To ima od samostana še v teh težkih časih veliko pomoč. Na ducate revežev nahrani vsak dan samostanski vratar.

Kot veleposestvo je kartuzija pod agrarno reformo. Polja, ki so bila prej vzorno obdelana, so zdaj mnogokje zanemarjena, ker kmet ne vtakne ničesar v zemljo, dokler gotovo ne ve, da bo njegova. In to je dejanska škoda. Samostanu je odvzetih okoli 132 ha polja in travnikov, ima pa še 75 ha njiv in pašnikov. Gozd je ostal doslej (do maja 1933) nedotaknjen, kar je prava sreča. Seveda niso samostanska posestva daleč več tolikšna, kakor jih je redu podaril pred 432 leti ustanovitelj Herman II.

Že pred Pletersko kartuzijo so obstojale med Slovenci tri kartuzije. Najstarejša ob Žičnici pri Konjicah na bivšem Štajerskem; dalje »Jurklošter« v Jurjevem pri Laškem in Bistra pri Borovnici. Vse tri so propadle in jih danes ni več. Tudi Pleterje je bilo propadlo vsled turških nadlog in reformacijskih nemirov. Potem je bilo 176 let v rokah jezuitov, po Jožefu II. je prišlo v državno upravo, kasneje v

privatne roke in ob zatonu preteklega stoletja se je ponovno vrnilo v roke prvotnih lastnikov. Kartuzijani so zgradili nov samostan in obkolili z visokim zidom 39 ha 984 kvadratnih metrov zemlje. Samostan so opremili s pohištvom nekaterih opuščenih francoskih kartuzij. Največ je prispevala kartuzija Bosserville v bližini Nancyja. Razne posvetovalnice in druge dvorane krasijo številne stare slike in druge dragocenosti.

Krasna in bogata je samostanska knjižnica, velika parketirana dvorana. Okoli in okoli do stropa segajoče omare so natrpane s knjigami nabožne in posvetne vsebine. Po sredi dvorane dolga miza z

Foto
Viktor Pirnat

Grad Tolsti vrh, zibelka Trdinovih bajk in povesti o Gorjancih

nekaj stoli. — Prijeten prostor je to. Te knjige dihajo življenje, ti stari papirji dvigajo človeka iz mrtvila, kateremu zapada ob bivanju onstran križnega hodnika.

Največ knjig je francoskih. Med njimi ter latinskimi, angleškimi in nemškimi knjigami so pravi biseri, dragocenosti, ki se najdejo le po samostanskih knjižnicah. V svinjsko usnje vezani pergamentni rokopisi s krasnimi začetnicami človeka zadivijo.

Tudi slovenskih knjig ima kartuzija okoli pet sto. Posoja jih mnogim v bližnji in daljni okolici. Znanstvena dela, ki jih hrani knjižnica, so predmet stalnih obiskov naših učenjakov. Zastopana so vsa področja književnosti.

V knjižnici se sme muditi menih dnevno le pol ure. Izbere knjigo in jo čita v celici. Govoriti tudi v knjižnici ne sme. — —

Tako poteka meniškemu samotarju življenje leta in desetletja. Znano je, da dočakajo kartuzijani izredno visoko starost. Ko pa napoči neizbežno, najde menih svoj tihi prostorček med cipresami v oklepu križnih hodnikov. Brez krste, le v meniški halji, se vrača beli spokornik v naročje matere zemlje. Črn križ brez imena očituje njegov poslednji dom.

Samostanski zvon se oglašča vsako uro in še bolj pogosto; otožno-

vabeče podrhteva nad žitnimi polji in temnimi smrekami in veter naša njegov mili glas daleč ob gorjanskem podnožju do starih sivih zidov tam pod Sv. Miklavžem, do gradu Prežeka, kjer je veseljačil dr. France Prešeren, do Vrhovega, kjer si je nadel že postarni kronist Valvazor drugič zakonski jarem, in na grad Tolsti Vrh, zibelko Trdinovih bajk in povesti o Gorjancih. Tod naokoli so se popoldne sprehajali beli menihi, ob šestih pa so že legli k počitku; saj jih ob enajstih ponoči pozove zvon k skupni molitvi v cerkev.

Po vsem samostanu egiptovska tema. Le zvon odmeva s širokih lin. V cerkvi brli večna luč. Nebeški mir leži nad vsem zidovjem. Pa se začujejo od daleč koraki, zasveti se borna brljavka, tam druga, tretja, od nasprotne strani enako. Tiho, skoraj brezslušno drse koraki, lučke se bližajo in zdaj šele opaziš, da jih drže v rokah bele prikazni v kapucah. Ko strahovi se zbirajo očetje in bratje vsak v svojem oddelku v cerkvi. Nobena luč se ne prižge; vidi se le, kolikor prinesene brljavke osvetljujejo prostor. Bratje še te pogase; saj jih ne rabijo: patrom služijo pri čitanju psalmov in beril, bratje pa itak le molijo.

Ko zasedejo menihi svoja mesta, vlada nekaj trenutkov moreča tišina, ki jo nenadno preseka enozvočno petje poedinca, ki mu odgovarjajo, oziroma odpevajo drugi v zboru. Vstajajo, sedajo, snemajo kapuce, pa jih spet potezajo na glave, stoje ravno v klopeh, pa se spet obračajo k oltarju. Prav težko jih je razločiti. Vlada že več ko polmrak. Pa je spet nekaj časa svetlo v cerkvi, in zopet se temni. To traja dve, včasih tri ure dolgo. Bratje zapuste cerkev pred očetmi. Med prepevanjem si končno tudi slednji prižgo leščerbe, v zvoniku udari trikrat, kar se trikrat ponovi. To je »Zdrava Marija!« — Sledi razhod.

Kakor strahovi tiho in mirno, kapuce na glavi, z leščerbo v roki, izginjajo bele prikazni druga za drugo. V nekaj minutah popoln molk, le večna luč mežika pred oltarjem.

Sveti mir obdaja snivajoče belo mesto. V lesovju zateže skovir, mimo zvonikov plahuta netopir in radovedna luna otipava s svojimi mrzlimi žarki pokojna ležišča trudnih samotarjev.

Božanska tihota vlada nad gorjansko prirodo, pravi kartuzijanski molk ...

A. Kopinšek:

Razširjajmo si planinsko obzorje

Vsa zadnja leta, ko sem v spremstvu dragih prijateljev križem prepotoval Alpe, sem — žal — opazil, da smo bili iz naše lepe domovine skoraj vedno edini, ki smo se upali v tujino. In kadar smo se vračali — bogato obloženi z nepopisnimi spomini iz velegor in ledenikov — smo se vedno vpraševali, zakaj pač naši hribolazci tako redko posečajo tuje planine.

Pametni prijatelji imajo na jeziku glavni vzrok: »Križa! Ostanimo doma in ne nosimo našega denarja v tujino...!«

Ob takem naziranju bi se ves tujski promet — tudi naš — popolnoma nehal. Na drugi strani pa mi bo vsakdo, ki je že kdaj potoval kot turist po tujini (seveda brez vodnika), moral priznati, da najde

mlad človek tudi dandanes, kljub valutarnim razmeram, še vedno kotiček na skupnem ležišču za isto ceno ko pri nas. Sploh: z mladino koraka sreča tudi v tujini!

Kako bi bilo sicer mogoče, da sem vsa zadnja leta srečaval po tujih planinah toliko idealnih, mladih ljudi? Vedno skoraj brez denarja! Fantje, ki so včasih prevozili po tisoče kilometrov s kolesi ali dneve in noči hodili peš — neglede na težke nahrbtnike ali pa na slabo vreme — ki so spali skromno po kozolcih neznanih kmetov ali pa v šotorih kot gosti drugih tovarišev, taki ne potrebujejo mnogo denarja! Stradali so, samo da jim je bilo mogoče videti Alpe. — Srečal sem madžarske dijake, ki so prevozili dolgo pot iz Budimpešte do Heiligenbluta s kolesi. Istotako Holandce v Chamonixu, in Nemce iz Aachena v Trafoi pod Ortlerjem. Srečal sem avstrijske turiste, ki so prišli peš v naše planine in hodili potem peš v Dolomite.

Vsi ti mladeniči, ki si takorekoč odtrgavajo od ust celo leto denar za potovanje, so bili zame vedno tihi junaki. In če sem kdaj ž njimi skupno spal kjerkoli na trdem ležišču senika ali skupnega ležišča, sem se vselej vpraševal: »Mari naša mladina ne zmore takih potovanj?«

Komu še ni znano, da sta se junaška brata Schmidt iz Münchena privozila v Zermatt s kolesi? Da nista imela niti toliko denarja, da bi si privoščila skromno kosilo tam pod Matterhornom? In da sta kljub temu tokrat napravila enega največjih alpinskih činov vseh časov ter si priborila največje odlikovanje — zlato olimpijsko kolajno?

Mi agitiramo v sosednjih državah za naš tujski promet, predvsem za lepoto naših gorá. Ne smemo pa pozabiti, da istotako in še mnogo bolj delajo za sebe tudi povsod drugod in da je ravno vsled tega vsaka osebna propaganda v tujini tako važna! Priliko sem imel slišati vedno v Švici, kaj sta storila tam za lepoto in obisk naših planin dr. Kugy in Koranek.

V koči na Grand Mulet pod Mont Blancem so nam dunajski alpinisti navdušeno govorili o naši Miri Debelakovi; zazdelo se nam je pri tem naenkrat, kakor da smo doma. Bili smo ponosni, da nas je ljubezniva oskrbnica potem vprašala, odkod smo.

Za nas je vsak pohod v inozemstvo majhna ekspedicija. Vsaka, še tako lahka ledeniška tura brez vodnika je za nas visoka šola alpinistike. Brez te se nikoli ne priučimo nam tuji tehniki v ledu. In ponosni bi bili lahko, da vsako leto vsaj nekaj naših alpinistov odpotuje v tujino, brez strahu pred naporji in stroški, da le obogatijo svoje znanje in izkušnje. Vedno se bodo vračali zadovoljnji; kar so tam videli in česar so se naučili, to bodo obračali v prid SPD.

Za posameznika Alpe še vedno niso odkrite, so za nas še neizčrpan svet, šola za življenje. Vsaka pot v tujini nam je nova in vsaka gora prvenstvena tura. Končno: iščemo boja, prvotne narave, doživljanja — samega sebe, smisla in naloge svojega življenja.

Samo tisti, ki je sam obiskal planine, ledenike in koč v tujini, bo potem pravilno spoznaval in občudoval naše Alpe, naš ponos. Samo ta bo pravilno ocenil delo in trud SPD. Tak bo lahko s ponosom trdil, da so naše gore še lepše, lepša naša zemlja.

Naš kotichek

JUNAKINJE NAŠIH GORA.

Mira Pophova.

V nižini valovi žito, vrhovi pa vabijo neprestano. Tu doli zori seme, tam gori pa se prebujata narava v prvi pomladi.

Da bi prinesli oni, ki stopajo v najlepše svetišče narave, več čuta za neustrasna mlada bitja, ki si osvajajo svoje življenje tako rekoč vsak dan znova!

Borba za obstanek! Kdo jo pozna bolje od cvetk, ki domujejo visoko v gorah?

Vsa teža debele snežne odeje jim ni zlomila prožnega telesca. Ob dnevih, polnih zimskih grozot, so se prižele k tlom. Preko njih so grmeli mogočni snežni plazovi, lili hudourniki, a vztrajale so nepoškodovane.

Žgoči solnčni žarki so izsušili tla; skrbno zbrane grudice zemlje so objemale cvetke s trdnimi koreninami in jih krile z odpornimi lističi. A tudi če so oddale skoraj zadnjo kapljico vlage, niso usahnile. Varovala jih je dlakasta odejica, voščena prevleka. Pogreznile so svoje koreninice še globlje v grušč, v razpoke pečin — pa so si ohranile svoje mlado življenje vsedotlej, ko jih je obiskala živobarvna žuželka, morda pisan metulj, ki jim je zagotovil potomstvo.

Nešteto je primerov, ki nam živo pričajo o iznajdljivosti rastlinic, ki so se umaknile visoko gori, kjer človek že davno več ne tvega borbe za obstanek.

Res! Mraz, viharji, pomanjkanje, sila vode — vsemu kljubujejo junaško.

In vendar!

Redkeje in redkeje so njih vrste. Planika, avrikelj, volčin in še marsikaka druga je v nevarnosti, da izgine z naših gora.

Kaj časa je temu, kar je bilo na zelenicah nad Triglavskimi jezери še dósti planik! Zdaj trepečejo le še v pečinah Tičarice v bojazni, da jim konča življenje laži-junak v nadi, da se pobaha z njimi v nižini. Tudi Vernar čuva lepe očnice le še v pečinah, redke so postale na Krvavcu, Zvohu, nekaj bolje jih še skriva sosedna Košuta.

Da bi ostale varne vsaj tam, kjer jim doslej ni nihče kratil življenja!

Pa avrikelj! Na pečinah pod Grdo dolino je kajpak varen, v Reki dehti nemoteno, grebeni med Stolom in Golico mu nudijo varno zavetje; zato ni čuda, da je tod toliko tega prekrasnega cvetja, ki postaja sicer bolj in bolj redko.

Kadilnikovi časi pač niso poznali procesij izletnikov, ki se vračajo z Golice, obloženi z butarami narcis, klavnih vetrnic (Anemone alpina), zaprtih encianov — odpadajo jim iz prepolnih rok, da pohojeni umirajo kraj pota...

Vseповsod uničevanje gorskega nakita!

Cojzova zvončica, ki se je radovala divnega pogleda v Logarsko dolino, leži strta na tleh, opojno dehteče murke in celo nežne soldanele samevajo utrpane v Kalcih, rdeči mak — gotovo redkost — je dal svoje življenje nad Žrelom, alpska neboglasnica krči svoje nežno telesce vrh Grintavca in na Kredarici umira triglavska roža (Potentilla nitida). Očak Triglav pa si zastira svoje resno lice v goste koprane, da ne vidi nesmiselnega početja.

Tako kratka je doba, ki je odmerjena alpskim rastlinam — komaj 40 do 50 dni svobode, dela, uspeha. Hiteti morajo, da dosežejo svoj cilj.

In ko si nadenejo svatovsko oblačilo — ne pozabimo, da ne za nas — in potisočerijo čudesa stvarstva, tedaj bodimo junaki, kakor so one v borbi za bodočnost, mi pa junaki v odpovedi.

Pustimo jih bivati tam, kjer so si utrdile domovanje z junaškimi čini!

In spet bo pomlad v višavah doba rajskega doživetja.

Visoka Ponca od Podkorena

Foto dr. A. Brilej

Obzor in društvene vesti*

Dr. Bogdan Breclj, Prva pomoč in reševanje v gorah. Izdal in založil Osrednji reševalni odsek SPD v Ljubljani. 1933. Cena 12 Din. Naroča se v pisarni SPD v Ljubljani. — Osrednje Slov. Planinsko Društvo v Ljubljani je sklenilo, da bo izdajalo »Planinsko knjižnico«, ki naj obsega serijo priročnih knjižic iz področja planinstva; tako se naj našim planincem nudi možnost, da se z domačimi pripomočki strokovno pouče o potrebah, pripomočkih in sredstvih v raznih položajih, v katere more priti planinec.

Umestno je, da je kot prvo tako delo izšla knjižica, ki uči, kako pomagamo planincu v nesrečah. Sestavlil jo je strokovnjak, ki je za to poklican kot zdravnik, sam izvežban planinec in reševalec, a si je nabral izkušenj tudi v inozemstvu, ondi, kjer je ta panoga planinske oskrbe posebno razvita. V zelo priročni knjižici so pregledno in nazorno (tudi z jasnimi skicami, ki jih je izdelal Robert Kump) zbrana navodila, kako je postopati pri motnjah, naglem obolenju, poškodbah in pri reševanju ponesrečencev. V knjigo je tudi sprejeta organizacija reševalne službe SPD, ki jo je treba dobro poznati, ker ob nesrečah naj nastopi takoj reševanje sámo.

Vsakdo, kdor zahaja v planine ali ima posla ž njimi, imej to knjigo v žepu.

J. T.

M. M. Debelakova, Plezalna tehnika. Izdalo in založilo Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. 1933. Risbe izdelal Edvard Deržaj. Cena 15 Din. Naroča se v pisarni SPD v Ljubljani. — To je 2. knjiga »Planinske knjižnice«, ki jo izdaja SPD, osrednjica v Ljubljani. Naša planinska mladina se v zadnjih letih planinsko bolj in bolj udejstvuje s plezanjem. Temu dejstvu in miselnosti, ki je v zvezi s to orientacijo mladine, se mora prilagoditi upravna skrb našega planinskega društva. Ker je plezanje v novejšem času usmerjeno v položaje, ki jih niti najspretnější alpinist ne more obvladati brez tehničnih, mehaničnih pripomočkov, a se je porabe teh treba s precejšnjo vajo naučiti, ako naj uspešno pomagajo plezalcu, zato je SPD ugodilo res aktualni, prav pereči potrebi, pa tudi varstvu plezalcev, ko je skrbelo za izdajo te knjige, ki naj bodočega plezalca pouči, izkušenega pa utrdi v pravilih, kako se naj ravna, ko gre v planine na svoja podjetja.

Tak priročnik je spisala M. M. Debelakova, preizkušena po svojih številnih, glasovitih prvenstvenih vzponih in spretna s peresom. Besedilo, slike in skice kažejo pregledno, kakšen bodi plezalec telesno in duševno, kako bodi opremljen, kako se naj poslužuje svojega orodja, kako se n. pr. delajo razni vozli; opisuje razne vrste varovanja in ravnanja z vrvjo v stenah, v prečenju, v žlebu, v kaminih in drugih formacijah. Pisateljica pa ne opisuje samo tehnične strani, ampak uvršča v strokovna, tehnična navodila na nevsiljiv način resne splošne nauke; s tem se knjiga dviga z mehanične površine v višino duševnosti in npravnosti. S tem je postala knjiga zanimiva tudi za neplezalca. — Tudi Deržaj je odličan plezalec.

Pomemben je okvir, ki oklepa knjigo. V uvodu pravi pisateljica: »Pomni: s tem, da si preplezal toliko in toliko sten, še dolgo nimaš pravice tvegati svojega življenja in ž njim življenja svojih tovarišev. Smrt v gorah ni junaštvo... Čas je, da se zdramimo. Dovolj, preveč mladih življenj smo žrtvovali v dobi razvoja alpinistike. Križ na gori (prva slika v knjigi je res križ na gori) naj nam bo vedno ne le resen memento, temveč znamenje, pri katerem po prestani, očiščujoči borbi hvaležno odložimo svojo plezalno vrv.« — Na str. 12: »Volja le do neke meje povečuje telesu. To mejo moraš točno poznati. Gorje onemu, katerega maksima se imenuje le volja. Klasičen primer za to je pri nas usoda dr. Juga... Moral je kloniti...« — Pa na koncu knjige: »Upam, da sem s to knjigo o plezalni abecedi ustregla potrebi naše alpinske mladine. Poudarjam, da sem knjigo spisala z ozirom na naše razmere. Povedala nisem nič novega, povedala sem le to, kar sem na podlagi starih preizkušenih metod sama preizkusila.«

Pr eden greš in ko greš na planinsko pot, študiraj iz knjige.

Slika 37 (gvozdenje v kaminu) mi je nejasna. Na str. 78 sta 10. in 11. vrsta od zgoraj zamenjani.

J. T.

* Zaradi pičlega prostora so nekatera poročila zakesnela. — Uredn.

Dr. Julius Kugy, »Julijske Alpe v slikah« (Die Julischen Alpen im Bilde). Graz. Leykam. 1934. Vel. 8°. 210 str. V celo platno vezano. Cena 14 šilingov.

Dr. Kugy, »kralj Julijskih Alp«, je za svojo petinsedemdesetletnico pred svetom razgrnil krasoto in milino svojega kraljestva kakor nihče doslej in težko poslej. Odkar je nehal sam pohajati na vršace in preko čeri ter gred, škrbin, preves ... svojega gorskega domovja, a prišel mu gledati v oživotvorjeno dušo ter svoje oko obračati v lastno bitnost, odtlej preseneča svet s planinskimi spisi take veličine in globine, da jim je težko najti sličnih v svetovnem slovstvu; po harmonični zaokroženosti njih vsebine ter po soglasju z njegovim življenjem so ti spisi edinstveni. Spisi? Tri debele knjige so. Žarišče, od katerega mu izhaja prava toplota, pa so naše Julijske Alpe. Že v prvi njegovi knjigi jim je posvečen njen glavni del, druga knjiga se kreta okoli njih, a sedanja, tretja, živi in se izživlja le v njih, od krepkega vriska v visokih skalah do mehkoelegičnega pozvanjanja iz gorske cerkvice. Mi, ki živimo, se veselimo in tugujemo ob in v Julijskih, smo mu vdani, zvesti, hvaležni kakor on njim.

Knjiga je prav posebne vrste; vsakega privlačuje že s svojo zasnovi: kolikor pravih strani, 191, toliko celostranskih slik! Med dve strani je vezan list, ki ima na vsaki strani sliko, a vsaka taka slika je na strani, med katero je uvrščena, pojasnjena zopet samo ne tej strani z besedilom, ki ga je sestavil dr. Kugy. Tako listaš po knjigi kakor v filmu, s to prednostjo, da imaš v knjigi istočasno pred očmi sliko in razlago. Ker je vsaka slika in ž njo razlaga zase zaključena, lahko knjigo odpreš kjerkoli; takoj se spoznaš in imaš popoln užitek. Užitek zato, ker je vse, kar nudi knjiga na tej vsaki strani, prvovrstno, recimo virtuozno. Ne veš, kaj bi bolj občudoval, dr. Kugyjeve tekst ali slike; dr. Kugy sicer pravi v svojem kratkem predgovoru (ena stran), da po njegovem mnenju dobra slika bolj učinkuje kakor tisoč natisnjenih besedi. Ta skromnost bi bila pravilna, ko bi bile besede, ki služijo razlagi, le srednje vrste; pri tej Kugyjevi knjigi pa odkrito priznamo, da ga brez vsakega pridržka občudujemo, kako je znal s famozno prožnostjo duha, z dovtetnostjo srca in s čudovitim spominom vsako izmed teh blizu 200 slik, ne da bi postal površen, i zemljepisno i po planinskem in turističnem značaju živo postaviti pred oči, obenem pa neprisiljeno z globokimi, modrimi a tudi humorističnimi nauki izkušenega moža ali pa s pomembnimi spomini vsako sliko dvigniti nad prosto realnost in ob njej voditi k idealom, Kugyjevim idealom, ki naj bodo tudi naši. In prav nič se tem razlagam ne vidi, kako težke so.

Ima pa dr. Kugy kajpada prav, ko poudarja učinkovitost dobre slike. Dobre, seveda. Slike v njegovi knjigi so zares umetnine in po pravici imenuje dr. Kugy svoje fotografe-amaterje: »umetniške sotrudnike«. Vseh skupaj je 31, med njimi je 8 naših rojakov. Samo eno četrtino po številu tvorijo torej naši rojaki, so pa prispevali nad polovico slik, skupaj 103; največje število ima Janko Skerlep (35), enako število (21) imata prof. Janko Ravnik in Čveto Švigel, nato Egon Planinšek (18), dr. M. Kajzelj (3), po 2 sliki dr. Stanko Tominšek in dr. Rudolf Sadnik. Čisto objektivna presoja, brez domišljavosti, bo tudi lahko spoznala, da se slike naših amaterjev takisto po umetnosti odlikujejo napram drugim; zato so posnetki v prvem delu knjige (Vzhodne Julijske, do Predila) za jasno spoznanje bolj dovršene nego za Zpadne Julijske; posnetki za prvi del so namreč skoraj izključno naših. So pa seveda slike ostalih amaterjev prav tako nad vse lepe.

Tudi v tej knjigi ne zamudi blagi in pravični dr. Kugy prilike, da se ne bi s simpatijo spominjal naših ljudi. Andrej Komac se omenja na več mestih; na str. 76 se nazivlja »neprekosljiv, zmagovit, nepozaben«; str. 182: »krasni trentski sokol«; str. 152: »sokolov pogled mojega nedosegljivega spremljevalca«. — Andreja Komaca ni več, živi pa mlajši Anton Tožbar, zdaj nadlovec v Trenti. Dr. Kugy pravi o njem (str. 122): »V njegovem srcu ni nič drugega nego zavest o dolžnosti, ganljiva dobrota, zlata zvestoba. Čisto preprost je ta mož; vsa tiha in skromna je njegova pot, nad njim je razprostrta plemenitost, ki je ne more človek podeliti. Nikakor ne gre, da bi se kdo k njemu ponižal; vsak vidi v njem rad sebi enakovrstnega. Pohleven, pa trden in jasen stoji pred teboj, ne da bi vedel ali slutil, kako visoka je njegova cena.« — Ali bi mogel kdo izmed nas, ki poznamo Antona Tožbarja, p. d. Špika (njegovo imenitno sliko vidite na str. 122), tako povedati ali vsaj presoditi značaj tega moža? Prav posebne misli vstajajo v nas ob zavesti, da je on naš rojak...

Polno zlatih resnic, nekak katekizem planinskih izkušenj, plemenitih nauk,

bodre modrosti, veselega zaupanja najdeš v dr. Kugyjevih spremnih besedah. Uživaj njih resnico in poezijo ob živih slikah in obžaluj le to, da kralj dr. Kugy doslej nima potomcev, razen svojih knjig. Nadejamo se, da tretja še ni zadnja...

Dr. Jos. Tomišek.

Vjekoslav Cvetišić, Sa planina i gora. Doživljaji i utisci. Knjiga IV. Zagreb. 1933. Cena 30 Din. (Naroča se v knjigarnah ali pri pisatelju, Zagreb, Ilica 85.) — Med naše najuspešnejše planinske pisatelje spada — to kažejo dejstva — g. Cvetišić. Izza leta 1925 izdaja povprečno vsaka tri leta po eno knjigo »iz planin in gor«; v vsaki taki dobi si nabira po svojih planinskih turah, ki ga vodijo prav tako po naših domačih gorah kakor po visokoalpskem svetu izven naše države, praktičnih potnih izkušenj in bistrih opazovanj, kakor se notranje usmerja v pre-soji ideje in svrhe planinarjenja. Njegov lahek slog in ljubezniva združitev konkretnih podatkov potopisa z mehko čuvstvenostjo, ako treba tudi s trdno voljo, ta njegova posebnost, ki ne dolgočasi in ne žali, mu privabi vsakokratne bralce, da mu ostanejo zvesti, kakor je on ostal zvest svojemu značaju.

Cetrta knjiga zaključuje harmonično kvartet dosedanjih. Bralca popelje z Mont Blanca preko Triglava, Biokova, pa Wiesbachhorna in Monte Rose na Veliko Kapelo, v razgibani Primorski Kras in konča potovanje na Mosoru. Dovršil je pisatelj lepo vrsto dosti težkih vzponov; nevihta na Wiesbachhornu n. pr. je bila resna preizkušnja; skromno pa priznava (str. 7), da dandanašnji more človek pristopiti na najvišje gore, ne da bi bil alpinist; je pa zopet res (str. 6), da bi se ljudje ne vzpenjali na visoke gore, ko bi bile — lahke.

Ta knjiga kaže vsekako dober temelj za spočetje prihodnje — pete.

Dr. Jos. Tomišek.

Jože Rus, Triglav v herojski dobi geološke vede. Ta 12 strani vel. 8°. obsegajoča razprava je tako važna, da jo naj prečita vsakdo, kdor se zanima za znanstvena vprašanja v naši domači vedi. Natisnjena je v letniku IX. 1933 »Geografskega Vestnika«, str. 94 i. sl. (tudi v ponatisu). Razprava, ki jo pisatelj označuje kot prispevek »h komentarju Vodnikove ode Vršaca«, je važna za zgodovinarja, geologa, slovstvenega raziskovalca in seveda — ker se tiče Triglava in Vršaca — za planinca. Na osnovi prvotnih virov, ki jih je dr. Rus dognal in našel, se nam odpira pogled v intenzivno geološko delovanje v Cojzovi dobi in doslej nam čisto neznano zvezo Vodnikovih študij geologije z geološko tendenco njegovega Vršaca. Brez dr. Rusove razprave je doslej razlaga »Vršaca« nemogoča.

J. T.

Spominska številka Planinskega Vestnika ob štiridesetletnici Slovenskega Planinskega Društva, izdana lansko leto (1933) v dveh delih, vsak del opremljen z mnogimi izvirnimi slikami, se dobi vsak posebej za 12 Din. Prvi del kaže v izbranih prispevkih razvoj idejne strani našega planinstva, drugi pa predložuje organizacijo in realno stran v ustroju slovenskega planinstva, s posebnim ozirom na krajevna okrožja, t. j. na osrednje društvo in na podružnice. Cena je tako nizka, ker si društvo računa le lastne stroške za vsak nad sto strani obsegajoč del; želimo, da bi imel vsakdo, kdor se količkaj zanima za planinstvo in prosveto, to spominsko številko kot mejnik in preglednik v rokah. — Naroča se v pisarni SPD v Ljubljani.

Predavanje o naših planinah v Budimpešti. Pod okriljem Madžarske planinskega društva je g. dr. Gizela Tarczay, ki je pred nekaj leti pisala tudi v Planinski Vestnik, lani 27. aprila v hrvatski narodni noči predavala pred številnim, izbranim občinstvom o hrvatskih planinah, ga. Morotvay pa je pela hrvatske narodne pesmi. Občinstvo je predavanje in pesmi sprejelo z velikimi simpatijami ter je burno pozdravljalo hrvatske goste. — Pri tej priliki omenjamo, da je g. dr. Tarczay lani izdala zbirko pesmi v madžarščini (z naslovom »Buzaszem«, Budapest, 1933).

J.

40-letnica obstoja Savinjske podružnice SPD v Celju.

Ob 40-letnici Savinjske podružnice SPD v Celju se je vršila v soboto, 11. novembra 1933, zvečer v Narodnem domu pristrčna planinska zabava, ki so se je udeležili domači planinci in prijatelji planinstva ter zunanji gostje.

Drugi dan, v nedeljo dopoldne ob 10. uri, se je pričelo v veliki dvorani Narodnega doma svečano jubilejno zborovanje Savinjske podružnice. Pred-

sednik podružnice, g. dr. Milko Hrašovec, je v otvoritvenih besedah izvajal: Lepa doba je 40 let v človeškem življenju, še lepša pa v življenju društva, ki ima tako lepo preteklost, pa tudi bodočnost, kakor jo ima Savinjska podružnica SPD, ustanovljena leta 1893 v Mozirju. V takratnih časih, ko je ležala tujeva pest na mehkem slovenskem tilniku, je odpor rodil sad: istega leta kakor osrednje društvo je bila ustanovljena Savinjska podružnica, ki je že pred vojno iztrgala najlepše slovenske planinske predele iz tujčevih rok. Svetovna vojna je zavrla delo podružnic, po vojni pa se je njeno udejstvovanje silno razmahnilo. Sedaj je potrebno, da usmerimo svoje delo tudi v južne predele naše države in da si planinci osvojijo tudi tamošnje gore. — Predsednik je nato iskreno pozdravil vse navzoče planince, zlasti zastopnike in delegate: gg. sreskega načelnika dr. Vidmarja kot zastopnika g. bana in g. podbana, Ivana Prekorška, narodnega poslanca Celjskega sreza, Rasta Pustoslemška, narodnega poslanca Gornjegrajskega sreza, Celjskega župana dr. Goričana, Mozirskega župana Matija Goričarja, soustanovitelja Savinjske podružnice SPD Leopolda Goričarja, predsednika osrednjega odbora SPD dr. Josipa Pretnarja, častnega predsednika podružnice Fr. Tillerja, urednika »Planinskega Vestnika« direktorja dr. Jos. Tomiška, zastopnike tiska Pečnika in dr. Gantarja, magistratnega direktorja dr. Ivo Šubica kot zastopnika Tujsko-prometne zveze v Mariboru ter Olepševalnega in tujsko-prometnega društva v Celju, zastopnika HPD »Runolist« Šorža in Zajca iz Zabrega, zastopnike podružnic SPD iz Maribora, Konjic in Slov. Bistrice, Družbe sv. Cirila in Metoda in raznih Celjskih uradov ter štiri prisotne gorske vodnike in oskrbnike podružničnih postojank.

Sledilo je izčrpno slavnostno predavanje g. prof. Srečka Brodarja, ki je podal obris zgodovine in delovanja Savinjske podružnice od njene ustanovitve, 20. avgusta 1893, do danes. Orisal je težke borbe podružnice še izpred vojne z narodnimi nasprotniki in izredne zasluge za razvoj slovenskega planinstva, ki si jih je pridobila Savinjska podružnica pod vodstvom nepozabnega predsednika Frana Kocbeka. Uspešno delo se je po osvobojenju nadaljevalo v znatno povečanem obsegu. Leta 1927 se je sedež podružnice preselil iz Gornjega Grada v Celje in predsedstvo je prevzel zaslužni predsednik g. Fran Tiller, ki je načeloval podružnici do letos, ko je bil izvoljen za predsednika g. dr. Milko Hrašovec. Zasluge Savinjske podružnice v narodnem in planinskem delu so velike in jubilatka lahko zre s ponosom na delo, ki je bilo opravljeno v 40 letih.

S prisrčnimi besedami so čestitali podružnici k lepemu jubileju gg. predsednik osrednjega društva SPD dr. Pretnar, ki je izrazil obenem tudi čestitke Saveza jugoslov. planinskih društev, narodni poslanec Ivan Prekoršek, ki je obenem sporočil tudi čestitke resornega ministra dr. Šumenkovića ter ministrov dr. Kramerja in Puclja, narodni poslanec Rasto Pustoslemšek, Celjski župan dr. Goričan, Mozirski župan M. Goričar, direktor dr. Tomišek, Šorž v imenu HPD »Runolist« iz Zagreba, magistratni direktor Ivo Šubic v imenu Zveze za tujski promet v Ljubljani in Mariboru in Tujsko-prometnega društva v Celju, inž. Šlajmer v imenu Mariborske podružnice SPD ter centralnega nadzornika SPD g. dr. Senjorja in, preko njega, vseh podružnic SPD, ki na zborovanju niso bile posebej zastopane.

Pisemske in brzojavne čestitke so poslali: g. podban dr. Pirkmajer, predsednik Saveza jugoslov. planinskih društev g. dr. Fran Tomišek, Hrvatsko Planinarsko društvo v Zagrebu, Hrvatski turistovski klub »Sljeme« v Zagrebu, T. K. »Skala« v Ljubljani, Tujsko-prometna zveza v Mariboru, predsednik Zveze za tujski promet v Ljubljani g. dr. Marn, g. Arko Leopold, župnik v Solčavi, Sokolska župa Celje, Šaleška podružnica SPD v Šoštanju in podružnice SPD v Kamniku, Trbovljah, Kranju in Rušah.

Z navdušenjem je bil sprejet predlog, da se pošlje v danostna brzojavka Nj. Vel. kralju ter pozdravne brzojavke gg. ministrom dr. Šumenkoviću, dr. Kramerju in Ivanu Puclju.

Ob koncu zborovanja je prispelo obvestilo, da je Njegovo Veličanstvo kralj odlikoval Savinjsko podružnico SPD ob 40-letnem jubileju z redom sv. Save III. stopnje. To veliko priznanje z najvišjega mesta bo podružnici krepko bodrilo za novo, še uspešnejše delo.

Redni občini zbor Šaleške podružnice SPD se je vršil v Šoštanj dne 11. aprila 1933. Načelnik g. Koritzky Luce otvoril občini zbor, prečita pozdrave Osrednjega odbora SPD in dr. Senjorja in se spominja v minulemu letu umrlih dolgoletnih članov (gg. Mravlag Adolf, ing. Frings Viljem, Orel Hubert) ter pregledno poroča o dogodkih v minulemu letu. Delovanje je bilo posvečeno zgradnji koč na Smrekovcu. Podružnica ima sedaj skupno 127 članov; od teh odpade na Šoštanj 91, Velenje 31 in na Topolšico 5. Priredilo je tudi nekaj članskih izletov, ki pa so bili bolj slabo obiskani. Letos je priredilo društvo svoj III. planinski sejm, ki je kljub težkim razmeram izredno dobro uspel. Zasluga gre v prvi vrsti vrlim damam in gospodom prireditvenega odbora. Med dobrotniki društva je najprej Dravska banovina, Tujsko-prometna zveza v Mariboru, mestna občina Šoštanj in Olepševalno društvo v Šoštanju, ki so nam z izdatnimi podporami pomagali pri zgradnji koč; nadalje dr. Medič z dobro uspešno nabiralno akcijo in g. Senica Ivan z ugodnostjo pri plačilu računa. Končno načelnik toplo priporoča Planinski Vestnik, ki stane na leto skromnih 40 Din, izhaja pa vsak mesec.

Blagajniško poročilo poda načelnik: Skupni dohodki 23.164.90 Din, izdatki 11.627.40 Din, premoženje 11.537.50 Din. Izdatki so se porabili po večini za zgradbo koč na Smrekovcu. Dolga ima društvo s 1. januarjem 1933 24.612 Din.

O zimsko-sportnem odseku poroča tajnik g. Svet Ivo: Naš zimsko-sportni odsek se je letos omejil bolj na notranje delo, ker ni bilo snega. Odsek je letošnjo zimo izkoristil za proučevanje smuških terenov in tur v okolici Smrekovca, in sicer smo pregledali in prehodili sledeča pota: 1. Smrekovec—Kramarica—St. Vid (2½ ure). 2. Druga smer z izhodiščem od koč preko Bele Peči pod Smrekovcem proti Raduhi. 3. Z Mozirsko koč nas veže do tako zvanega Kala še Laška cesta. Tu bo potrebna pravilna zimska markacija, katera nas bo lažje popeljala preko globoke zaseke Kala. Čim obidemo Kal, smuknemo lagodno do Mozirske koč.

Smrekovec, oz. koč na Romi, je izhodišče za najlepše smuške ture; tudi pozimi bo ta koč v polni meri služila svojemu namenu. Na Smrekovcu bodo mogoči zdržema smuški tečaji do zgodnje pomladi. Naš odsek šteje 34 članov.

Za tečaj smuških učiteljev na Staničevi koči, ki ga je priredil Jugoslovanski zimsko-sportni savez, se je prijavil z društveno podporo naš član g. Robinsčak, tukajšnji učitelj.

Premoženja izkazuje odsekovna blagajna 1020 Din.

Pregledovalec računov, g. Kurnik Tone, poroča, da je našel vse v popolnem redu in predlaga blagajnikoma razrešnico s pohvalo. Soglasno sprejeto.

O zgradbi koč na Smrekovcu poroča načelnik: Po sklepu zadnjega občnega zbora je društvo nadaljevalo zgradbo koč le v okviru razpoložljivih lastnih sredstev. Želo skromna so bila, vendar so zadostovala, da je bila koč do danes skoraj docela zgrajena. Izdalo se je skupno 68.752.50 Din.

Denar, ki ga imamo na razpolago, z obljubljenim mestno podporo, bo zadostoval, da bomo v tekočem letu meseca julija ali avgusta koč izročili javnemu prometu. (To se je zgodilo 3. sept. 1933. Gl. poročilo v Plan. Vestn. 1933, štr. 418. Uredn.) Pomisliti pa je treba, da bo popolna ureditev in oprema koč stala še najmanj 70.000 Din. V tem znesku je vpoštevana tudi napeljava vodovoda. Naenkrat tega denarja ne bo mogoče dobiti. Žal, pri nas širše občinstvo ne kaže posebnega zanimanja za društveno delovanje.

Na vprašanje g. Arzenška glede polovičnih voženj se pojasni, da je Osrednji odbor podvzel za vse to potrebne korake.

Občini zbor Dravinjske podružnice SPD se je vršil v Konjicah 18. marca 1933. Načelnik g. Viktor Wagner pozdravi navzoče, posebno nadzornika podružnic dr. Senjorja, in se spominja dveh zaslužnih umrlih članov, g. mag. phar. V. Prozarila in učitelja g. Sterguljca. Nato poroča splošno o preteklem poslovnem letu: Kljub neprimlikam v gospodarskem življenju je obisk v društveni koči večji, le v zimskem času je padel, dasi je bilo za zimski sport vse pripravljeno. A — snega ni bilo! Vse nameravane tečaje smo morali odpovedati. Šele v februarju se je koč bolj napolnila. — Sijajno pa je uspel naš tradicionalni »pohorski tabor«, ki ga prirejamo vsako leto na rojstni dan koč, t. j. dne 15. avgusta. Okrog 500 ljudi se je zbralo k maši, ki jo je daroval naš vneti g. dr. Jehart. — Druga zelo uspela prireditve je bila javna tombola dne 8. septembra. Pripomogli so k

lepemu uspehu zlasti g. Šucova s hčerkama in g. Žagar. — Planinski ples dne 1. februarja pa je bil pod znamenjem krize.

Prireditve drugih podružnic smo se udeležili po zastopnikih (krst Senjorjevoga Doma, 10 letnica kože na Klopnem Vrhu, 50 km smučka tekma MSK, sestanek Pohorskih podružnic v Mariboru).

Ob priliki razvija Sokolskega prapora nas je sprejel g. b. a. n. Dobili smo na to intervencijo od Banske uprave podporo 3000 Din.

Pomemben korak naprej smo storili z ustanovitvijo tujsko-prometnega odseka. Načeluje odseku g. Križnič, tajnik je g. Žagar, blagajnik g. Bruderman. Izdala se je propagandna brošura, ki jo je sestavil društveni predsednik.

Zadaj za kočo smo napravili škarpo, s kamenitimi travercami, staro drvarnico smo odstranili in zgradili poleg škarpe novo. Za smučarje smo postavili malo skakalnico za trening. Sobe smo dali preslikati z girlando z narodnimi motivi. Dalje smo na koči napravili strešne žlebove, nabavili 11 nočnih omaric, nekaj posode, zrcala, perje za blazine, umivalnik. Vse to je stalo 21.000 Din, a vendar znaša celokupni dolg podružnice na koncu poslovnega leta 42.000 Din, napram 52.000 Din v prejšnjem poslovnem letu. — Precej draga je bila tudi zimska markacija, ki jo je g. Malenšek prav dobro izvedel; g. Podlogar pa nam je napravil nebroj orientacijskih tabel. — Pridružili smo se tudi akciji, da se bodo izdale dopisnice državne izdaje s sliko Konjic.

Poročilo smučkega odseka: V letošnji zimski sezoni bi se imeli vršiti štirje smučki tečaji: trije na Pesku, eden v Konjicah. Zaradi pomanjkanja snega se nobeden ni vršil. Vsled slabih snežnih prilik je bil tudi obisk kože v zimskem času zelo slab. — Klubskih tekem odsek ni priredil. Odsek šteje 14 članov in 3 članice. Sodeloval je pri prireditvi MSK na vztrajnostni tekmi 50 km z zdravnikom dr. Rudolfom na Pesku dne 26. februarja 1933.

Poročilo blagajnika: Skupni prejemki 60.483 Din 44 par, skupni izdatki 60.444 Din 25 par. Saldo 39 Din 19 par.

Poročilo foto-odseka: Foto-odsek tudi ni kazal takega razmaha, kakor druga leta, vendar je tudi ta odsek lepo napredoval, za kar se moramo v prvi vrsti zahvaliti vrli pomočnici gđc. Pernatovi. Napravili smo nekaj novih posnetkov, razpečali približno 2000 kart. Skupaj od začetka ustanovitve odseka 8871 kart in lepo število povečanih slik. Denarnega prometa je bilo 13.101 Din 94 par; glavni blagajni smo odvedli 2250 Din kot čisti donos. Dalje smo nabavili iz čistega donosa 2000 tiskanih razglednic.

Poročilo tujsko-prometnega odseka: Ustanovljen je bil na 1. redni seji Dravinjske podružnice dne 30. aprila 1932. Okrožnice in vprašalne pole smo razposlali vsem občinam in nekaterim šolam v srezu, vsem hišnim posestnikom v Konjicah ter boljšim hišnim posestnikom v večjih vaseh. Prijavili so nam 32 sob s 47 posteljami. Razposlali smo na vse strani prošnje za prispevek k brošuri, katero je izdal odsek. G. Žagar in g. Suter sta sama nabrala lep prispevek. Da je brošura tako ukusno in lepo urejena, je v prvi vrsti zasluga načelnika g. Wagnerja.

Poročilo markacijskega odseka: G. Malenšek poroča, da so se obnovile vse potrebne markacije, za zimo pa sta se markirali novi smučarski poti Pesek—Rogla in Pesek skozi Radoljno k Šentlovenskim jezerom. Na Vitanjski in Konjiški Planji se je postavilo čez 40 markacijskih drogov, na razpotju na Rogli in Planinki nabilo 20 novih tabel, na Sv. Duha vrhu se je postavil drog z markacijskimi tablami. Za zimsko markacijo se je porabilo čez 200 tablic in približno enako število platnenih zastavic. — V tekočem letu se bodo markirala sledeča pota: Pesek čez Roglo, Tolsti Vrh—Mislinje, Rogla—Št. Vid v Stranice, in Pesek skozi Radoljno. Markacija Pesek—Št. Lovrenc se bo popravila, ker ni izvršena po predpisih. — Na Konjiški Planji, Rogli, Vitanjski bajti in Šentlovenskih jezerih se bodo postavili drogi z markacijskimi tablami. V okrožju podružnice se bodo obnovile vse markacije in se nabile nove table. V jeseni se bo izpopolnila tudi zimska markacija. Nadalje namerava podružnica trasirati novo pot Luže—Pesek. — Opaža se, da zlikovci napravljajo vsako leto na markacijah občutno škodo.

Poročilo nadzornika podružnic: G. dr. Senjor se zahvaljuje za pozdrave in poda razna navodila za poslovanje, posebno priporoča ustanovitev gospodarskega odseka.

Volitev odbora. Z vzklikom se izvolijo soglasno: za načelnika g. Wagner, za podnačelnika g. dr. Goričar, za gospodarja

g. Malenšek, za tajnika g. Nardin, za blagajnika g. Kangler, za odbornike: gg. dr. Suhač, Mastnak, Melliv, Zagar, Križnič, za zapisnikarico gđ. Detiček; za namestnike: gg. Schell, gospa dr. Suhačeva, za poverjenike, in sicer: za Loče gđ. David, za Vitanje g. Primožič, za Oplotnico in Kebelj g. Pavlič, za Špitalič g. Berce, za Zreče g. Mravljak, za Lukanjo g. Vodinger; za načelnike odsekov, in sicer za foto-odsek g. Wagner, za markacijski odsek g. Malenšek in za smučarski g. Nardin.

Načelnik izreče iskreno zahvalo in priznanje izstopivšim odbornikom gg. notarju in poslancu Gajšek, Lorberju in Podlogarju.

Med slučajnostmi se je razmotrivalo o zdravstveno-varnostnih ukrepih proti posetnikom, ki bolujejo za odrpto jetiko.

Naši smučarji na severni meji.

V plašč bisernega hermelina je zima zavila svoje deviške snežne grudi; kdaj pa kdaj nam jih odkrivajo raztrgane zimske megle in odsevi sanjavega solnca. Snežne beline nas vabijo.

Od Dravograda dol do Maribora se je z dolgim hrbtom sklonilo Pohorje k bodri Dravi, z druge strani še Kozjak in dalje naprej proti vzhodu so vzvalovile Slovenske Gorice. Proti zapadu, že v alpskem gorovju, stražita našo koroško mejo ponosita Uršina Gora in kraljeva Peca. Južno slovensko Podravje pa še obroblija poljčanski Boč, Rogaška Gora in druge. Na sredi, v tem lepo se zaokrožujočem gorskem območju je Maribor, naravno središče tudi sportnikov, posebno smučarjev in planincev.

Smučarji kam?

Pohorje nam je najbližje in dovolj raziskano; v njegova še nedoznana tiha zatišja, posebno na zapadu, nam bodo naše smučine kazale pot ter na obmejni Kozjak. Kozjaški obronki, podolja in dolge senožeti nas zovejo, kar jih je med Sv. Duhom, Pankracijem, Kaplo, Sv. Križem, Sv. Urbanom in drugimi kozjaškimi svetniki. Kmetska deca nas na dilcah pričakuje in pozdravlja.

Preprečkali bomo tudi pobočja, slemena in vrhove po vsem Boču in Rogaških gorah, da se bomo potem v Rogaški Slatini zbrali v vesel sestanek. Spočiti in pogumni bomo šli še v visoke alpske terene. Na Uršino Goro, na Peco in višje.

Tudi v Podravju so smučti doma.

Poznate Podravje? Samotne kmetije, raztresena sela silijo prebivalstvo k samotnemu izživljanju. Naša dolžnost je, da našega Podravca spoznamo v njegovih gospodarskih težavah in kulturnih potrebah. Bližji nam bo postal. Njemu pa bo težo življenja lajšala zavest, da ni zapostavljen. Spoznavanje človeka v smučskih zemljah in medsebojno zblizevanje daje smučarstvu etično, narodno vsebino. Naše ni tisto brezidejno smučarstvo, ki ga uveljavlja dnevna moda. — —

Vsi podatki o zimskosportnih, posebno smučarskih prireditvah v letošnji zimi so za navedene pokrajine zbrani v lepo opremljeni propagandni brošuri »Zimskosportni podsavez Maribor«, ki jo dobiš brezplačno od pisarne tega Saveza v Mariboru, Kolodvorska ul. 1. Ta pisarna daje tudi informacije v zadevah zimskega sporta. Sklicuje se v vseh podrobnostih na to brošuro, navedemo iz nje na tem mestu kot primer le nekatere točke letošnjega zimskega programa. Stalni smučski tečaji se vršijo: v Rogaški Slatini, pri Pohorskem Domu, pri Mariborski in Winterjevi (na Pesku) koči, pri Senjorjem Domu, v Činžatu; za določeno dobo na Mozirski Planini, v Celju, v Ptuju, v Smrekovcu, v Prevaljah, pri Ruški koči, na Peci. Določenih je nad 30 izletov in tekem; našteva in označuje jih navedena brošura.

Posebe za Pohorje pa je Mariborska podružnica SPD po svojem zimskosportnem odseku izdala lep prospekt za svoje prireditve v naslombi na lastne koče; prospekt se dobi pri podružnici brezplačno.

Zimski sport kaže torej velik razmah; uspeh bo nedvomno pomemben, ako bo zima res — zima, namreč s snegom.

OBVESTILA.

Zimski sport na Peci. Na Peci je zapadlo preko meter snega; Uletova kočna na Mali Peci je stalno oskrbovana, Avstrijska kočna pri Knipsu je vso zimo odrpta in je radi tega možno smučanje preko vse Pece. Večje skupine

turistov naj po možnosti prijavijo svoj poset že poprej pri podružnici SPD »Peca« v Mežici.

Hrvatsko Planinarsko Društvo je imelo dne 2. julija 1933 občni zbor. Iz poročila sledi, da ima 20 domov, in sicer osem na lastni zemlji, 12 na zemlji erarja; v najemu ima 10 zavetišč. — »Hrvatski Planinar«, 1933, prinaša v št. 5 slovenski članek o toponomastiki in terminologiji, ki ga je spisal dr. H. Tuma. V isti številki sledi dr. Tumi v spomin njegov točno in toplo pisani životopis izpod peresa dr. Ivana Krajačca.

»**Blgarski Turistički Sojuz**« je imel od 16. do 17. julija 1933 redni občni zbor v Plovdivu. Zbor je počastil general Pisarov, Tanev za ministrstvo narodnega prosvetčenja in drugi predstavniki. Društvo ima 8 domov in 26 hiš, t. j. koč. Na zboru je bilo okoli 500 zastopnikov.

»**Slovene Studies**« izdaja Le Play Society London, 1933. L. 1932 meseca avgusta je Le Play Society organiziralo obisk naših Alp. Turiste so spremljali ga. Copeland in gg. Kunaver in Kermavner Boris.

Knjiga obsega 70 strani z narisi in fotografičnimi posnetki. V uvodu navaja A. Dawies, da je Jugoslavija morda v Evropi najčistejši primer narodnosti, ki temelji na etični tradiciji. Knjiga prinaša kratak članek zgodovine Jugoslavije; geografično spada Slovenija k Centralni Evropi, glavno karakteristiko ima v gorenjem Posavju. Antropografično je prebivalstvo plemena, kakor ga kaže Slovaška in Galicija. Naselje je po kompaktnih vaseh; od X. stoletja naprej šele nastopajo krčevine po gorah. Sledi opis kmečkih domov, čebelarstva in rastlinstva.

Izletniki so imeli le nekaj tednov odmerjenega časa, zaradi tega ni od knjige zahtevati popolnosti, pač pa je značilna metoda preiskovanja. Naše slovstvo še nima enake monografije; SPD še ni zmoglo takega literarnega dela. T.

Club Alpino Italiano. »Rivista Mensile« 1933 prinaša v 6. številki lep članek o novih duhovnih strujah v alpinizmu. Št. 9 ima poročilo o turah po severni steni Poliških Špikov in Višnje Gore.

»**In alto**«, 1933, glasilo Societa Alpina Friulana, prinaša poročilo o vzponih po severni steni Mangrta in Vevnice. Med njimi vzpon Debelakove in Deržaja čez Gamsov Rob in trikratni severni vzpon odličnega italijanskega plezalca Gilberti-ja. Iz peresa društvenega tajnika Ferrucio sledi furlansko imenoslovje Poliških Špikov.

»**Der Naturfreund**« prinaša v št. 3-4 poučen članek o snežnih razmerah, v št. 5-6 članek o Plitvičkih jezerih, v št. 7-8 o obleki in prehrani turistov.

»**Deutsche Alpenzeitung**«, 1933, prinaša v št. 5 poročilo o preplezanju severne stene Grintavca v Kamniških Alpah.

Nemško-avstrijsko alpsko društvo je imelo od 22. do 24. septembra 1933 glavni občni zbor v Vaduzu. Praznovalo je ob enem 60 letnico združenja Avstrijskega alpskega društva (ki je bilo ustanovljeno 1862) in Nemškega alpskega društva (ki je bilo ustanovljeno l. 1867). Za predsednika je bil izvoljen dr. pl. Klebelsberg. Stanje članstva konec l. 1931 je bilo 244.747, konec l. 1932 pa 228.229, torej se je znižalo za 16.518. V razmerju s SPD je našo članstvo relativno višje, ker znaša skoraj 1% prebivalstva, dočim znaša pri Nemcih 0.4%. Znižala sta se tudi naročnina na letopis in prav znatno obisk alpskih domov. Zabeležiti je sklep, da naj društvo misli na poseben zakon za učitelje smučarstva ter na zavarovanje članov proti nezgodam.

Grški alpski klub je bil ustanovljen l. 1928 in šteje sedaj 15 sekcij. L. 1931 je zgradil planinski dom v višočini 2100 m na Olimpu (2918 m). Drugi dom je v višočini 1900 m na Parnasu (2458 m). Tretji dom je v višočini 1800 m na Ita (2185 m). V Osrednji Grški na Peloponezu sta dva doma.

Prvenstvo. (Frdamane Police, Rušica.) »Österr. Alpenzeitung« 1933, zv. 1139, str. 357, poroča, da sta 31. avgusta 1933 Raimund Schinko in Adolf Bischofberger v 11 urah preplezala severno steno Frdamanih Polic. Vstop je v vpadnici levega vrha, tik desno od najvišje točke prodišča. Vzpon označujeta kot najmanj tako težak, kakor je Špikova severna stena. (Na str. 358 je slika položaja). Prihodnji dan sta s Polic sestopila po severni grapi; 5—6 ur, zelo težko. — Dne 4. julija 1933 sta v treh in pol ure preplezala severno steno Rušice; deloma skrajno težko. J.

Planinski Vestnik 1934

Vsa uredba in uprava našega »Planinskega Vestnika« ostane tudi v letu 1934 v rokah Osrednjega Društva SPD, ki izza ustanovitve naše države samo nosi breme in odgovornost izdajanja tega društvenega glasila.

Mislimo, da smemo z zadovoljstvom kazati na uspeh takega splošnega dela pri lanskem letniku, ki mu je bila obenem poverjena naloga, da pokaže, kaj je doseglo in kam je stremelo SPD v 40 letih svojega obstoja. Za naročnino bornih 40 Din so dobili naročniki obširno knjigo 422 strani velike osmerke, z 200 izvirnimi slikami, to je okoli 30 tiskovnih pol; v običnem založništvu in knjigotrštvu bi tako knjižno delo stalo do 200 Din.

Prosimo vse dosedanje naročnike, da agitirajo med znanci za naročitev »Planinskega Vestnika«, posebno pa med društveniki SPD, ki bi ne smeli biti brez naročitve »Planinskega Vestnika«.

Naročajte

»Planinski
Vestnik«!

Vi, ki poznate najboljše krasote naše zemlje, morate iste obdržati tudi v sliki! Saj prvi poizkus vendar ni tako težak!

V drogeriji GREGORIČ, Ljubljana, Prešernova 5

Vam posodijo proti tedenski odškodnini Din 10.— fotoaparati in Vas brezplačno naučijo fotografirati.

Vozne olajšave po železnici članom SPD: Skupine od najmanjše šest članov SPD morajo potovati po železnici skupno z vodnikom v istem vagonu od vstopne do izstopne postaje. Železniško osebje bo izključilo na osnovi § 11, točka 1/ž. S. U. od prevoza one potnike, ki bi se tej odredbi ne pokoravali. Na to uredbo opozarjamo zlasti člane SPD, ki dobe uverenja v društveni pisarni samo proti predložitvi članske izkaznice. Olajšave za planinska društva so dovoljene v smislu interpretacije železniške oblasti le za vožnje planinsko izletne vrste in se torej te ugodnosti ne smejo posluževati oni, ki se vozijo na drugovrstne sportne prireditve ali po trgovskih in privatnih poslih. SPD bi bilo prisiljeno event. izkoriščanje te omejene ugodnosti kaznovati z izključitvijo.

Z nahrbtnikom na rami in s palico v roki postanete sredi pota, — pa Vam zamiglja pred očmi, čutite nenavadno utrujenost, morda tudi utripanje ali drget udov ali pa celo glavobol... To so znaki slabe presnove in — bolezen je blizu. Rogaška zdravilna slatina Vam presnovo uredi in vrne zdravje.

Prenočnina pozimi v kočah SPD. Triglavski Dom, Staničeva koča, Aleksandrov Dom, Koča pri Triglavskih jezerih in Vodnikova koča: prenočnina za člane SPD 10 Din za nečlane 15 Din. Hotel »Zlatorog« (stalno oskrbovano): sobe v hotelu za člane 12 Din, za nečlane 15 Din; v novi dependanci soba s kurjavo: za člane 12 Din, za nečlane 15 Din; skupno ležišče: brez rjuh za člane 6 Din, za nečlane 10 Din; z rjuhami: za člane 8 Din, za nečlane 12 Din. Hotel »Sv. Janez« ob Bohinjskem jezeru: sobe v hotelu za člane 15 Din, za nečlane 20 Din; v kurjeni sobi nad garažo postelja za člane 10 Din, za nečlane 12 Din (stalno oskrbovano). Velika Planina: skupno ležišče v novi dependanci za člane 10 Din, za nečlane 12 Din; v stari dependanci za člane 6 Din, za nečlane 8 Din. Koča na Kamniškem Sedlu in Cojzova koča: postelje za člane 12 Din, za nečlane 24 Din; na skupnem ležišču za člane 6 Din, za nečlane 12 Din. Dom na Krvavcu in Dom v Kamniški Bistrici (stalno oskrbovano): postelje za člane 15 Din, za nečlane 30 Din; na skupnem ležišču za člane 6 Din, za nečlane 12 Din. Krekova koča, Malnarjeva koča, Orožnova koča, Koča na Golici in Češka koča: prenočnina za člane 8 Din, za nečlane 12 Din. Gornje cene veljajo pozimi, ako izletniki obišejo kočje v navzočnosti oskrbnice. Za poset koč z vodniki samimi pa znaša pristojbina za člane 20 Din, za nečlane 30 Din. Veljavno do 15. marca 1934.

Zamudnike

plačila naročnine
lanskega letnika
prosimo, da ne-
mudoma porav-
najo svoj dolg.
Pri nakazilu na-
značite, da pla-
čate za ostalo
naročnino za leto
1933

JUBILEJNE
ŠTEVILKE

PLANINSKEGA VESTNIKA

1933

so še na razpolago. — Vsebina: Zgodovina 40 letnega delovanja društva. Organizatorni razvoj. Mnogo člankov naših najuglednejših planincev. Točne statistike. Krasne slike in fotografije. — Cena obem številkam Din 20.—, posamezni številki Din 12.—.

MOCCA kavine kocke à Din 1.—

za skodelico dobre črne kave

se dobe pri **B. MOTOH** LJUBLJANA
Vodnikov trg 5

Planinci

Smučarji

Sportniki !

Zahtevajte povsod samo pletenine z znamko Ef-Ko. Stalno velika izbira. Izdelava po meri in okusu. — Pletilna industrija

F. Kos

Ljubljana, Židovska 5

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

Ljubljana, Prešernova ulica 50

(v lastnem poslojju)

Telefon 20-40, 24-57, 25-48 — interurban 27-06, 28-06

Brzobjavni naslov: Kredit Ljubljana

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic in kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo. Safe-deposits itd.

Vsak turist

---

potrebuje prvo in drugo knjigo iz Planinske knjižnice

I.
Dr. Bogdana Breclja

**Prva pomoč
in reševanje
v gorah**

in

II.
M. M. Debelakove

**Plezalna
tehnika**

Naroča se v pisarni Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani, dobi se pa tudi po vseh večjih knjigarnah

Vsakemu turistu sta potrebni

Dr. Henrik Tuma:

**Imenoslovje
Julijskih Alp**

založilo
Slov. Planinsko Društvo

in

Badjura:

**Sto izletov po
Gorenjskem,
Dolenjskem in
Notranjskem**

Dobi se pri Slovenskem
Planinskem Društvu
Člani dobe popust!

